8287

Bibl. Jag.

IV

8287
IV

8287
IV

Pawlicki Stefan, ks. prof. dr.

Luźne materiały i notatki treści filozoficznej, teologicznej, oraz odnoszące się do historii Kościoła.

R. 1868 – 1890.

Th. I.

De vita vegetativa.

I. Plantæ tū a mineralibꝰ differunt, tū proprias suas habent functiones.
A mineralibꝰ quidē differunt:
organismo ē figura, chimica cōpositione ē ortu, incremento ac duratione.
Functiones vero plantaꝝ propriæ aut nutritivæ sunt aut reproductivæ.
Nutritivæ hæ fere sunt: absorptio, circulatio, respiratio, secretiones tandē ē assimilationes.
Reproductivæ vero v. generativæ ad germē spectant producend.
sunt autē hæ: floꝝ eductio, ovuloꝝ fecundatio, fructificatio, disseminatio.
Eo perfectior planta erit, quo plures functiones propriis perficit organis
Functiones nutritivæ in bonū individui sunt, generativæ in bonū speciei.
Functiones reproductivæ nutritivæ nobiliores sunt, cū per illas novū individuū producatur, per has tantū individui pars.
Utriusq generis functiones ad vitā vegetalē necessariæ sunt.
Veteres tria distinguebant in vita vegetativa: nutritionē, augmentū, generationē. Moderni quidā tota ad nutritionē revocant.

II. Vita sec. appellationē suā genericā plantis cōpetit, etiāsi solo cōstent organismo.
Qui plantis principiū simplex inesse negant, vitā vero cōvenire, eo nituntur, q. principiū functionū vegetaliū ipsis sit intrinsecū, s. actio imanens, in qua vita cōstitit.
Duplex distinguendꝰ ē vitæ cōceptꝰ, genericꝰ ē specificꝰ.
Genericꝰ: idē ē subjectū agens ē patiens.
specificꝰ: ē idē identitate realitatis, nō tantū ratione alicujꝰ synthesis ē naturæ cōpositæ.
Patet, q. si in plantis nō ē nisi materia organica disposita s. organismꝰ, nullū realiter ēsse subjectū a quo sit operatio quæ in ipso maneat. Functiones enim organismi erunt partis in partē, atomi in atomū, s. erunt transeuntes. Manent quidē in organismo, nō manent in eo, a quo procedunt.
Vita quidē aliqua, generice sumpta minꝰq perfecta pō in solo inesse organismo. Nā operatio, ex viribꝰ s. partibꝰ organismi procedens, in ipso manet neq ad extra progreditur. Unde magnū adhuc remanet discrimē inter organicā atq. inorganicā naturā. Hæc ex entibꝰ coalescit, quæ simul cōjuncta ad extra agunt, illaq imutant; illa se ipsā imutat ac perficit: Convenit igitur ei quædā ratio actꝰ imanentis ē vitæ, manet enī actꝰ in toto q. operatur.
Machina neq se ipsā imutat neq perficit, sed operatur ad extra, unde

nō recte organismo cōparatur, quā tamē cōparationē hodierni materialistæ in deliciis habent.

Obj: Vires organismi cū mechanicæ sunt, pendent a causa motrice extrinseca; atqui operatio, cujus causa extra illud ē in quo ipsa manet. —

Resp. Disting: Nulla esset operatio imanens, si causa extrinseca cōtinuato impulsu moveret partes vēs organismi, C.

nulla esset operatio imanens, si semel impresso motu, quo atomi in organismū coalescant, eædē atomi in motu perseverantes viribus suis se temperent ē modificent, ita ut vis quædā oriatur a synthesi atomorum v. organismi eaq. perseveret — N.

Primū principiū motus vitalis erit extrinsecū, ipsa vis vero erit imanens.

III. Multo magis vera vita plantis cōpetit si præter organismū habent principiū simplex. Q. 2ci m° intelligi pō. Primus m° hic erit:

Principiū simplex organismū vegetalē regit, nō informat, ita ut sit in organismo tantum° causa efficiens, cōferens vires materiæ, motu imprimens atomis.

Quæ si ita sint, quæri pō, utrū sub principii istius impulsu solus organismus an totū nutriatur? Si primū affirmatur, nulla ē singulorum actio vitalis, quia nulla actio imanens. Nō vivit pr. simplex, quia actio ejus transit in corpus, neq. h. vivere dici pō, cū ejus nutritio ē incrementū determinentur a causa extrinseca. Nō igitur habetur vita specif.

Q. si dicatur, nutritionē aliasq. hujusmi functiones manere in principio simplici, a quo procedunt, h. intelligi nequit. Fiunt enī functiones istæ per additionē partiū, at simplici enti nihil pō addi.

Tenemus igitur, vegetationē ejusq. partes formaliter nō cōpetere nisi corpori, principio vero simplici cōpetere efficienter.

Neq. hac in hypothesi sensu gener. videtur vita cōpetere plantis, si enī prin. simpl. tantum° regens ē, semper extra naturā vegetalē manet neq. unū habetur subj: in quo posset dici actus vegetationis manere.

Quæ: an princ: illud possit esse nō simplex s. cōpositū?

Qui negant vires materiæ inorgan: inhærentes sufficere ad producenda vegetationis phænomena, licet specialissimo m° cōbinatas existimāt vegetationē nō posse explicare, nisi per princ: superioris ordinis. Qu. princ: ut satisfaciat desideratis, necesse ē

1° sit substantia

2° substantia simplex quantitative.

Primū patet, nā v. substantia ē v. accidens; si accidens, materiæ erit accidens ē tū materia sibi sufficiet ad vitā vegetativā. Q. enī subj. pō per accidens sibi naturale, per se pō simpliciter. Neq. dicas substantiā esse incōpletā, nā pō esse incōpleta ratione naturæ, nō vero ratione substantiæ

Alterū etiā per se patet, nā subst: quæ nō ē simplex quantitative, divid:

pō in alias substantias ēq corpus, corporea vero substantia ab auctoribus istius hypoth. declarata ē insufficiens ad producenda phaenom. vegetationis.

IV. Altera forma principii simpl. haec erit, ut

Principium vitae uniatur materiae formae instar ē cū eā unū efficiat esse substantiale.

Haec porro anima erit. Patet eū qui plantis animā tribuit, verā eis vitā asserere, ē eum unū ex duobus subj. in quo ē princ. vegetationis ē vegetatio ipsa.

Quae: an sit possibilis hypothesis ista?

Resp: affirm. dum° rite intelligatur Pō sc. ex substantia simpl., a corpore distincta ē corpore ipso fieri unū per se, unū esse, quatenus ex ambobus una fiat natura, nō vero tanquā existat una nova substantia simplex in ordine subst. Cf. th. 16 ē 19. –

Iā vero ut fiat hujusmi unio in plantis, 3 postulantur:

1° utrūq elementū sit pro vegetatione incōpletū

2° alterū activitate immutante polleat, alterū vegetationis esse subj. possit.

3° principium act. nō valeat vī exercere suā nisi consociatū materiae atq ejus viribus modificatū.

Tū ex amboꝝ unione una fit natura, novaꝝ princ. operationū, quae propriae sunt totius. Haec vero oīa possibilia sunt. –

Quae: an hypoth: hac admissa vita specif: plantis sit asserenda?

Necesse ē singulae explicentur functiones vegetales. Generatio quidē, qui ē actus principalis vitae veget: nō immanens ē, verū transiens. Assimilatio materiae heterogeneae pariter actio transiens ē, cū sit immutatio rei, diversae ab assimilante. Augmentatio ē nutritio sunt quidē principaliter ab elemento simpl. tanquā agente, at formaliter non recipiuntur nisi in corpore. Fit quidē una ex duabus natura, at terminus operationis nō imminet illi a quo procedit, manet enī v. in eo q. gignitur v. q. assimilatur v. q. augetur ē nutritur. –

Obj: habetur unū esse q. ēagit ē patitur. Resp: unū esse naturae C. s. unū esse substantiae cōpositae – unū esse realitatis v. unā realitatē N.

Patet in hac quoq hypoth: nequire vitā specif: asseri plantis. Cōpetit tamē sec. notionē gener., cū unū sit naturale subj: in quo cōplētur active ē passive veget. operationes.

Vitā perfectiorē quominus tribuatur plantis, ipse sensus cōmunis repugnat: in nulla lingua hum: planta vocatur animans, Scri. vero ab animalibus vitae exordiū ducit (Gen. 1.12.20), plantas vero viventibus directe opponit (ib. IX.3)

V. Quæ: utrū obtineri possint nec ne oīa phænomena veget. per solas vires phys. materiæ, excluso ~~ut~~ princ. simpl. qualecunq; Mad sit?

Nō h. contenditur, ut vires quæ actu reperiuntur in materia in organ. edant phæno. veget. sed videnda potiq ē, possintne materiæ organ. cōpetere quædā vires, quæ valeant causa esse vegetationis.

II. 269: Neq. enī certo cōstat oēs vires, quæ materiæ cōpetere possunt, in regno inorg. reperiri neq. i. supponi pō sine petitione princi: in q. sophisma tamē nō pauci incidere videntur, qui ut ostendant i. oē q. materia sola pō, ab inorg: naturis argumenta petunt, ac si iis tantū vires materiæ cōtinerentur. –

Nō log: de materia prima sed sec. h. e. realiter subsistente ē agente.

Vett. quidē cēsebant plantas cōstare ex materia 1ª e forma subst. Cū vero forma subst: in plantis princ: sit operationū, quæ quodā licet imperf. mº manent in agente atq hujq mi princ: vocetur anima, pro certo habebant, esse animā in plantis. Quæ: igitur apud eos ad h. revocabatur: essentne nec ne in plantis operationes imanentes, q. si affirmab: principiū ex illoꝝ mº log. anima vocanda erat. Hodie vero potiq i. quæ: utrū in plantis manifestentur nec ne certæ quædā functiones quæ vires corporeas excedant

Prænotiones de vita.

Anthropologiam nominamus hanc partem potius quam psychologiam, quia de homine, veterum more, non de anima tantum, acturi sumus (II. 251)
Ratione pugnand est et seposita paulisper auctoritate magistrorum, demonstrand est philosophica methodo vera esse quæ magistri docuerunt. (252)
Actio dicitur i. quo effectus a causa procedit s. causa constituitur agens. Est proinde actio ipsa causæ causalitas.
Causæ agenti respondet subjectum patiens s. unaquæque causa actu agens habet subjectum in quo agit. Est igitur passio effectus causæ, quædam subjecti immutatio a causa procedens.
Potest autem actio v. immanens esse v. transiens; alio enim modo intellectus agit, dum ratiocinatur, alio modo ignis dum calefacit quamvis et hunc et illum agere dicamus.
In actione transeunte subjectum extra causam est, ita ut propterea dicatur transiens, quia a subjecto agente transit ad patiens. Subjectum vero immanenter agens non est aliud a subjecto patiente, unde immanens dicitur actio illa, utpote in agente manens. Terminus tandem actionis transeuntis recte effectus dicitur, actionis vero immanentis potius actus appellatur.
Potest autem actio formaliter immanens esse eadem virtualiter transiens, puta actione effectiva Dei.-
Ens vivens in actu primo potest actionem immanentem edere, in actu secundo eam re vera edit. I. q. vivit operando se modificat v. perficit, unde distinguitur ab iis quæ transeunter agunt, quippe quæ non se ipsa, sed alia subjecta modificant.-
D. Tho. 1. q. 18. a. 1: ex his, quæ manifeste vivunt, accipere possumus, quorum sit vivere et quorum non sit vivere. Vivere autem manifeste animalibus convenit. Dicitur enim in libro de vegetabilibus (Arist. de plantis, I. 1.) q. vita in animalibus manifesta est. Unde sec. illud oportet distinguere viventia a non viventibus, sec. q. animalia dicuntur vivere. H. autem est in quo primo manifestatur vita et in quo ultimo remanet.
Primo autem dicimus animal vivere quando incipit ex se motum habere et tamdiu judicatur animal vivere, quamdiu talis motus in eo apparet; quando vero jam ex se non habet aliquem motum, sed movetur tantum ab alio, tunc dicitur animal mortuum per defectum vitæ. Ex quo patet q. illa proprie sunt viventia quæ se ipsa sec. aliquam speciem motus movent; s. accipiatur motus proprie, sicut motus dicitur actus imperfecti i. e. existentis in potentia, s. motus accipiatur communiter, prout motus dicitur actus perfecti, prout intelligere et sentire dicitur moveri, ut dicitur in 3° de anima, ut sic viventia dicantur, quæcunque se agunt ad motum v. operationem aliquam; ea vero in quorum natura non est, ut se agant ad aliquem motum v. operationem, viventia dici non possunt, nisi per aliquam similitudinem."
Dicunt igitur veteres viventia vera ea, quæ se ipsa sec. aliquam speciem motus movent h. e. quæ in se habent principium motus s. modificationis qua perficiuntur.

Recentiores physiologi, parvi facientes D. Tho. auctoritate, multas inceptas protulerunt vitæ definitiones.

Ern. Stahl: vita è nihil aliud formaliter, quã cõservatio corporis in sua mixtione corruptibili, sine oĩ corruptionis ĩstigni actualis eventu.

Resp: Nimis largã dedit definitionẽ, quã nõ conventibꝰ etiã cõveniat.

Richat: cõplexio functionũ, quæ morti resistunt.

Resp: nõ docet, quid sit vita neq; licet vitã explicare per morte.

Richerand: cõplexio phænomenorꝰ, quæ sibi succedunt in corporibꝰ organicis intra limitatu corporis spatiũ.

Resp: Indicat materialẽ vitæ causã, nõ formalẽ ceq; nõ valet, nisi pro sola vita organica.

Vita eo perfectior erit, quo magis principiũ operationis subjecto ẽ intrinsecũ s. quo ning pendet ab alio extrinseco.

D. Thom. I. q. 18. a. 3: Considerand ẽ q. in vivere dicantur aliqua sec. q. operantur ex se ipsis ẽ nõ quasi ab aliis mota, quanto perfectiꝰ cõpetit h. alicui, tanto perfectiꝰ in eo invenitur vita. In moventibꝰ aute ẽ motis tria per ordinẽ invenimtur.

(1) Na 1º finis movet egente, agens vero principale ẽ q. per suã formã agit, ẽ h. inde dr agit per aliq. instrumtu q. nõ agit ex virtute suæ formæ, sed ex virtute principalis agentis, ini instrumento cõpetit sola executio actionis. Inveniantur igitur quæda quæ movent se ipsa, nõ habito respectu ad formã v. finẽ, quæ inẽ eis a natura, sed solũ quantũ ad executionẽ motꝰ; sed forma, per quã agunt ẽ finis propter quẽ agunt, determinatur eis a natura: ẽ hujusmodi sunt plantæ, quæ sec. formã inditã eis a natura, movent se ipsas sec. augmentu ẽ decrementu.

(2) Quæda vero ulteriꝰ movent se ipsa, nõ solũ habito respectu ad executionẽ motꝰ, sed etiã quantu ad formã, quæ ẽ principiũ motꝰ, quã per se acquirunt ẽ hujusmodi sunt animalia, quæ motꝰ principiũ ẽ forma nõ a natura indita, sed per sensũ accepta. Unde quanto perfectiorẽ sensũ habent, tanto perfectiꝰ movent se ipsa. Nã ea, quæ nõ habent nisi sensũ tactꝰ, movent solũ se ipsa motu dilatationis ẽ cõtractionis, ut ostrea, parũ excedentia motu plantæ. Quæ vero habent virtutẽ sensitivã perfecta, nõ solũ ad cognoscend cõjuncta ẽ tangentia, sed etiã ad cognoscend distantia, movent se ipsa in remotu motu progressivo.

(3) Sed quãvis hujusmodi animalia formã, quæ ẽ principiũ motꝰ, per sensũ accipiant, nõ tamẽ per se ipsa præstituunt sibi finẽ suæ operationis v. sui motꝰ; sed ẽ eis inditꝰ a natura, cujꝰ instinctu ad aliquid agend. moventur per formã sensu apprehensã. Unde supra talia animalia dicunt illa, quæ movent se ipsa, etiã habito respectu ad finẽ, quæ sibi præstituunt. Q. quidẽ nõ fit nisi per rationẽ ẽ, intellectu, cujꝰ ẽ cognoscere proportionẽ finis ẽ ejꝰ q. ẽ ad finẽ ẽ unũ ordinare in alterũ.

Unde perfectior m⁹ vivendi ē eoꝝ quae habent intellectū; haec enī perfectiꝰ movent se ipsa; ē hujꝰ ē signū, q. in uno ē eodē hoīe virtꝰ intellectiva movet potentias sensitivas ē potentiae sensitivae per suū imperiū movent organa, quae exequuntur motū. Sicut etiā in artibꝰ videmꝰ, q. ars ad quā pertinet usꝰ navis sc. ars gubernatoria, praecipit ei, quae inducit formā navis ē haec praecipit illi, quae habet executionē tantū in disponendo materiā. Sed quāvis intellectꝰ noster ad aliqua se agat, tamē aliqua sunt ei praestituta a natura, sicut sunt prima principia, circa quae nō pō aliter se habere ē ultimꝰ finis, quē nō pō nō velle. Unde licet quantū ad aliquid moveat se, tamē oportet q. quantū ad aliqua ab alio moveatur.

Tria igitur distinguenda sunt in principio operationis: forma, per quā agens agit, quae ē ipsa vis s. natura; finis propter quē agit, tandē executio operationis. Quo minꝰ in his tribꝰ vivens pendet ab alio, eo perfectiꝰ vivit.

Principiū vitae anima dicitur, quae ē sec. Aristot. actꝰ 1⁹ corporis physici organici potentia habentis vitā. Actꝰ vero 1⁹ corporis erit 1ª perfectio et quasi fons quidā energiae in corpore.

Duo postulantur in anima:

1º ut sit 1ū principiū vitae corporis;

2º ut sit elementū intrinsecū viventis.

Dicitur igitur anima relate ad corpꝰ – angelꝰ nō pō anima dicit, etiāsi corpori uniatur, nō enī ipsi erit intrinsecū.

Sensu vero cōmuni effectꝰ vivificꝰ animae in motu locali habetur.

„Nō recte loquuntur, qui cū demonstraverint esse in hoīe praeter corpꝰ aliud diversū a corpore principiū, sc. cogitans, inferunt esse animā". (– II. 257) –

Życie uważane we zewnętrznych swoich objawach.

1. Wszystkie istoty żyjące lub za takie uważane, mają odrębny kształt, który je wyróżnia od jestestw nieżyjących. Minerał ma zawsze kształt kańczasty, geometryczny, podczas gdy kształt rośliny czy zwierzęcia rysuje się w liniach okrągłych, miękkich, niedających się ująć w ścisłe formy geometryczne. A to objawia się nie tylko w całym zewnętrznym lub wewnętrznym kształcie, lecz i w cząstkach najmniejszych, składowych. Kształt

2. Stosunek części płynnych do twardych. Każda istota żyjąca wyróżnia się od nieżyjących miękkością, elastycznością części swoich, pochodzącą z wielkiej ilości płynów, domieszanych do części twardych. Stosunek pierwszych do drugich stanowi cechę char: istot żyjących. Bo chociaż ciała nieorganiczne także zawierają płyny, nie widać w ich rozkładzie ani porządku ani prawa powszechnego. W organizmach mieszczą się w naczyniach i kanałach, doskonale przyrządzonych do tego celu. Jedne z nich zawierają płyny przejęte z świata zewnętrznego a mające służyć za pokarm; inne prowadzą płyny już przerobione, pokarm już gotowy do wszystkich części organizmu, inne nareszcie wydzielają z organizmu niepotrzebne.

3. Im doskonalsze jest zwierzę lub roślina, tem widoczniejsze są przyrządy te, tem zupełniejszy obieg soków. Z niemi łączy się przyrząd oddechowy, wyciągający z powietrza potrzebne do istnienia gazy, w roślinach węglik, w zwierzętach tlen. Oddychanie

4. Czułość. W zwierzętach, im doskonalsze, tem bardziej rozwinięty przyrząd, którym czują, przyrząd nerwowy. Bez niego nie byłoby ani czucia ani ruchu.

5. Organa. W bryłach martwych napotykamy tę samą masę we wszystkich częściach, w istotach żyjących widzimy mnóstwo części różnych od siebie a mających każda swoje wyłączne przeznaczenie. Za ich pomocą odbywają się osobne funkcye, których nie masz w świecie minerałów.

6. Skład chemiczny także jest odmienny. Części składowe roślin i zwierząt zupełnie inne, aniżeli w świecie nieorganicznym. Mączka, klij, guma, białko, fibrina, gelatina, nie napotykane w świecie nieorg: tworzą w roślinach i zwierzętach najrozmaitsze kompozycye, tkanki i przyrządy. Rozkładając je na pierwiast. chem: znajdujemy ich daleko mniej, aniżeli w świecie martwym - najczęściej jest ich czterech: tlen, wodór, węglik i azot - ten ostatni nie znajduje się w bryłach martwych. Podczas gdy nieorg: ciała zawsze ukazują binarny skład, w organicznych łączą się zawsze po trzy lub cztery.

7. Początek. Minerały nie rodzą się, tworzą się w danych warunkach albo przez mechan: agregacye albo rozkład mechan: żyjące rodzą się zawsze z istoty żywej.

8. Rozwój. Ciała nieorg. powiększają się przez przybywanie nowych podobnych części, rosną z zewnątrz na wewnątrz. W żyjących rośnięcie odbywa się z wewnątrz na zewnątrz, przez asymilacyą niepodobnych części.
Po niejakimś czasie następuje koniec rozwoju w istotach żywych: umierają, podczas gdy bryły rozpadają się, ale nie umierają. Śmierć to koniec jednostki, zniszczenie jego organizmu, potem rozwiązanie tego organizmu w części składowe.
Gdyby ktoś zarzucił, że nieorg. jestestwa także rozchodzą się w części składowe, odpowiem, że to zniszczenie, ale nie śmierć. Roślina nie wtedy umiera, gdy się spali na popiół, lecz gdy usycha – spalenie się jest procesem chemicznym, śmierć fizyolog:

Pytanie, jakie to siły szczególne sprawiają zjawiska życia?

Trzebaby zbadać śmierć, która jest antytezą życia. Bichet przez nią określa życie, jedno nieznajome przez drugie, choć niewątpliwie śmierć rzuca wiele światła na życie.
Widoczna, że siły żywotne w organizmach opierają się ogólnym siłom przyrody, aby nie psuły, lub nawet zniszczyły ciała. Siła muszkularna opiera się prawom ciężkości, inne siły opierają się zgubnym wpływom zbytecznego ciepła lub zimna. Opierają się skutkom molekularnym lub chemicznym wielkiej liczby substancyi szkodliwych.
Inne więc są siły organiczne od sił powszechnych przyrody, to też rozmaitemi oznaczano je nazwami.
Siła plastyczna lub żywotnego oporu, resistance vitale –
Z innych punktów widzenia utworzono wyrazy: drażliwość, wrażliwość, czułość, ściągliwość i t. d.
Słowa te najczęściej nic nie tłumaczą, jeno nazywają po imieniu pewne objawy, których przyczyny istotnej nie znano.
Molière: l'opium fait dormir, parce qu'il a une force ou vertu dormitive
Stawiamy więc kwestyą w ten sposób:

Czy pierwiastek życia różni się od materyi i sił jej?

Odpowiadają na to jedni, że wszystkie objawy życia w roślinach i zwierzętach, wywołane są siłami mechan. hydraul. chem. t. j. ogólnym siłom przyrody, gdy dodamy do nich elektr. magn. światło i ciepło.
Jeżeli zaś nie wszystkich objawów życia tłumaczyć można za pomocą tych sił, to raczej naszej niewiadomości i niedostatecznemu rozwojowi nauk przypisać należy, aniżeli rzeczywistej niemożebności faktów.
Takie jest przekonanie materyalistów, Dekarta, Sylviusza, Borelli, Boerhave, jatro-chemików, jatro-mechaników

Inni fizyolodzy utrzymują, że żadne nie zachodzi pokrewieństwo między objawami materyi żywej a siłami materyi martwej, że to dwa obozy sobie przeciwne a walka ich jest właśnie życiem. – Bichat.

Przyjmując jednak różnicę pomiędzy obu porządkami sił i zjawisk, szkoła ta – les organicistes – Broussais – zabraniają dalszych poszukiwań – siły organiczne są przywiązane do przyrządów, czy po za niemi istnieje niezależny pierwiastek, któremu zawdzięczają byt swój – tego nie wiedzą i wiedzieć nie chcą.

Kroku tego nie chciała zrobić szkoła organicistów – zrobiła go inna szkoła ~~[illegible]~~ medyczna, tak zwani lekarze filozoficzni – medecins philosophes. Szkoła Montpellierska odnosi wszystkie objawy życia do jedynego pierwiastku, pierwiastku życia. Pierwiastek życia, principe vital, według Barthez'a, istotnie różny od materyi organizowanej, jest podstawą, źródłem i prawidłem wszystkich objawów życia, ale życia samego. Dodaje B. że pierwiastek ten może nie tyle różni się od duszy, ile od ciała, może nawet z nią złączony w niejednym punkcie. Duszy wyłącznie przekazuje objawy czułości i myślenie, pierwiastkowi życia wszystkie objawy, w których brak czy pierwszej czy drugiego. System tych lekarzy nazywa się vitalizmem.

Pozostał krok jeden do zrobienia, który już pierwej uczynił Stahl, przydzieleniem wszystkich objawów życia jednej duszy. Dusza panią jest i rządczynią ciała, bo ona je niejako stworzyła i ukształciła, ona przewodniczy wszystkim objawom, świadomym i nieświadomym – ~~ani~~mizm –

Niektórzy uważali animizm i vitalizm za jedną naukę, biorąc do tego pochop ze słów Barthez'a, że pierwiastek życia jest może tylko przymiotem, modyfikacyą jednej i tej samej substancyi, której nazwa „dusza" jest obojętną.

Obie nauki mają to wspólnego, że objawy życia z pod wpływów materyi organ: przenoszą pod rządy duszy, pierw: rozumnego.

To było powodem, nowego pytania:

<u>Czy życie i czułość są to dwa objawy różne, czy też niezbędnie połączone?</u>

Nieraz odpowiadano twierdząco nawet dla roślin. Emped. Demokr. Platon przypisywali roślinom czułość – w nowszych czasach zdaje się ostatnim był Darwin, dziad słynnego zoologa. – Wszyscy ci jednak przypuszczali czułość tylko w relacyach ~~do~~ ze światem zewnętrznym, czułość wrażeń odbieranych.

Niektórzy nowożytni rozciągnęli tę czułość nawet do życia wewnętrznego, sądząc się bardziej konsekwentnymi od owych. Powiadali więc, że rośliny czują zarówno wewnątrz jak zewnątrz, w objawach karmienia się i rośnięcia, jak w relacyach na zewnątrz. Że życia nie byłoby w nich gdyby nie było czułości. W wyższym stopniu naturalnie przyznawali czułość zwierzętom.

Konkluzya: il n'y a sensibilité que là où il y a conscience, un certain degré de conscience. Or le moi n'est pas conscient de la vie même des organes qui sont ses instruments directs. —

Teleologia.

Ta sama celowość, cechująca twory organiczne, odbija w całym świecie nieorganicznym, mianowicie w układzie wszechświata

A. Prawo grawitacji ma sobie podobnej wszelki ruch w naszym systemie planetarnym, ale żeby działało regularnie, na to potrzeba było osobnych ściśle obmyślonych warunków.

1, siła centryfugalna planet i księżyca powinna równoważyć siłę atrakcyjną ciała środkowego.

2. Słońce musiało zająć jedno z dwóch wspólnych ognisk eliptycznych dróg planet i komet; tak samo każdy planeta musiał zająć wspólne ognisko swoich księżyc.

3. Poszczególne planety muszą być dostatecznie od siebie oddalone, aby się nie stykały.

4. Ich drogi muszą się odbywać w takim kształcie, że nie przekadzają sobie wzajemnie.

5. Ich oddalenie od słońca nie może być większe od jego attrakcyi.

B. To samo prawo zostało zastosowane wedle niezmiennych proporcyi w innych takie stosunkach.

1. Szybkości obrotów planetarnych i kometowych odbywa się według prawa, że radii vectores w równych czasach równe wyobrażają powierzchnie w płaszczyźnie planetarnego obrotu.

2. Kwadraty czasów obrotowych i planet i księżyc mają się do siebie, jak sześciany średnich odległości (od słońca lub głównego planety)

3. Perturbacye w obrotach powiększają się i zmniejszają się do zupełnej kompensaty. Pochodzi to stąd, że masy całego systemu planetarnego znajdują się na wzajemnie, skąd wynika niedomierzalność (incommensurabilitas) czasów obrotowych wszystkich planet – Lagrange wykazał, że mimo wielkich ~~oś~~ perturbacyi wielka oś planety pozostaje zawsze ta sama – obroty Jowisza i Saturna mają się przemiennie jak 2:5 – gdybyśmy postawili zupełnie jak 2:5 otrzymalibyśmy 4312 (zam. 4332) i 10780 (zam. 10759) dni – powstałaby stąd coraz większa odmiana osi, jedna zwiększała by się, druga zmniejszała, dopóki by oba planety nie zgruchotały się wzajemnie. –

C. Nasze słońce razem z całym systemem gwiazd stałych, do którego należy, obraca się do koła, nie słońca centralnego, lecz gruppy gwiazd stałych, lub raczej około ich punktu ciężkości idealnego, który leży blisko Alcyony w Babach (Plejadach). Tę hypotezę oparł Mädler na ruchach blisko 800 gwiazd obserwowanych. –

Wtedy znowu odstanki pojedyńczych gwiazd, czasy ich obrotów i t. d. muszą być poddane stałym prawom, inaczej panowałby zupełny nieład.

Ta hypoteza wywraca hypotezę Laplac'a co do powstania gwiazd stałych – bo nie ma ciała środkowego (zob. Ulrici, gott i t. d. 421) – w takim jednak razie nie sama siła centryfugalna tłómaczy uporządkowanie świata – lecz rozkład wszechświata musi być wynikiem innej siły – ib. 422.

D. Na ziemi widzimy we wszystkiem to same przezorne zastósowanie skutków do przyczyn, które podziwialiśmy w wszechświecie.

1. Pochylenie osi ziemnej do płaszczyzny jej drogi jest tak wielki, ile potrzeba właśnie do regularnej zmiany pór roku – najmniejsza zmiana pod tym względem pociągnęłaby zupełne przeinaczenie lub nawet wytępienie roślin i zwierząt.
2. Również dziwnym jest skład ziemi ze względu na karmione przez nią rośliny. (Zob. Ulrici 422)
3. Wegetacya, ruch, życie ustałyby na ziemi, gdyby nie odbierała tyleż ciepła od słońca, ile traci przez promienienie – i musiałaby więcej utracać, gdyby nie była otoczona atmosferą, mającą tę własność, że nie przepuszcza promienie ciepła, pochodzące od słabo ogrzanych mass a przepuszcza promienie pochodzące z ogniska bardzo gorącego. – Wykazał to Tyndall – powód wedle niego w parach wodnych i zelotnionej wodzie, napełniającej atmosferę.
4. Podobnież światło zastósowane jest do warunków wśród których działa – (Ulrici 423)
5. Prawa chemicznych równoważków dowodzi, że mimo ciągłych przemian substancyi, i zmieniających się wpływów ciepła, światła, elektryczności, zawsze te same powstają gatunki ciał – ale prawo to nie może ani działać ani być stałem i powszechnem, jeżeli atomy od początku samego swego istnienia nie są tej istoty, że tylko w pewnych proporcyach chemicznie się łączą. –

Teleologia

Ć. Istnieje równowaga jakaś wszystkich sił i ruchów w przyrodzie. Zjawiska fizykalne, chemiczne, organiczne tłumaczą się działaniem przeciwnych a równoważących się sił. Równowagę siły centrifugalnej (odśrodkowej) i dośrodkowej (attrakcyjnej) sprawia rotacya

1. De vera significatione vocis hebr. halmâ disputat Hieron. de traditionibus Hebr. in c. 24 Gen. et in c. 7. Isai.

2. De quinque nominis Mariae significationibus cf. S. Damasc. de fid. orth. c. 4. S. Bonav. specul. B. Virg. c. 13. — Idiota contempl. de B. Virg. c. 5. — Epiph. de laud. B. Virg. — Hieron. de nominibus Hebr. — Cornel. a Lap. in c. 15 Exod. —

Skąd pochodzi powszechna wiara w Bogów lub Boga?

Przeciwnicy powiadają: 1) Z przesądów, wpajanych w nas przez wychowanie.

Odpowiadam: a) Albo była wiara ta od samego początku, a wtedy pierwszym ludziom nie przez wychowanie się dostała, lecz albo od Stwórcy lub powstała z wewnętrznej Konieczności natury ludzkiej – albo też wiara ta zrzeszała się po woli, przez wychowanie, a wtedy pierwsi co ją mieli, nie przez wychowanie ją mieli. Z

b) Przesądów wychowania w późniejszym wieku nie wyrzucamy, gdyż zbyt nie sprzeciwiają naszym interesom lub namiętnościom. O pojęciu Boga nie takiego pochodzić nie można, owszem z rozwojem umysłu nawet się wznieca.

2) Podstępem lub oszukaństwem prawodawców.

Odpowiadam: a) Wiara ta istniała, zanim w dziejach zjawiają się pierwsi prawodawcy –

b) Samo przypuszczenie jest niedorzeczne – bo wszelkie tego rodzaju oszustwo zostałoby z łatwością wykryte, ponieważ leżało to w interesie wszystkich.

3) Ludzie, na widok niezwykłych zjawisk przejęci, wymyślali sobie istoty straszliwe, które potrzeba było przebłagać ofiarami.

Odpowiadam: a) Skutek ogólny nie jest dziełem przyczyny pojedynczej: nie tylko źli, lecz i dobrzy, nie tylko bojaźliwi lecz i odważni wiarę w Bóstwa podzielali

b) Skutek powinien być zastosowany, podobny do przyczyny – ale Boga nie zawsze wyobrażano sobie jako istotę straszliwą, widziano w nim dobrotliwego, łagodnego pana: l. d.

c) Strach ów albo jest bojaźnią przed istotą albo bojaźnią przed niezwykłymi – w pierwszym razie nie stwarza istoty boskiej, lecz ją przypisuje jako niezbędny warunek – w drugim razie bojaźń będzie otaczała, z której ludzie wnoszą istnienie Boga – wniosek ten będzie albo prawdziwy albo fałszywy – jeżeli pierwsze – to nie strach wynalazł Boga, lecz prawdziwe rozumujący umysł – jeżeli drugie, to wychodzi na nieznajomości przyczyn –

4) Najmniejsze przyczyny – stworzyła Boga – Odpowiadam: w niej zawarte dwa fakta:

a) Ludzie odnosili zjawiska przyrody do Boga

b) odnosili niektóre zjawiska do Bogów jako do przyczyn bezpośrednich –

W a) nie ma ani nieświadomości ani błędu, lecz jest prawdziwe poznanie –

b) przypuszczenie nie należy do rzeczy, bo wiara w Boga nie powstała z nieświadomości zwłaszcza przyczyn przyrodzonych, lecz z odnoszenia do wyższej niż przyrody – odnoszenia do Bogów takiej zjawisk, nadprzyrodzonej

c) Jakie z nieświadomości mogło powstać to, co przez wzrost nauki samo wzrosło i wzrzeczyło się.

Kontrkurzya. Atenusze nie umiejąc wytłumaczyć ogólnej wiary w Bóstwo – jeżeli jej przedmiot uważają za fałsz, powinni fałsz tego wykazać przyczyny zboczeń jakiś być musi – jeżeli to nie może być przyczyna wadzą błąd, będzie to prawda – od niej bowiem należy sąd prawdziwy.

Dalszy dowód jest w cechach, któremi wiara w Boga się odznacza, bo one są tego rodzaju, że wiara owa koniecznie musi być prawdziwą.

Dowód I. To jest niewątpliwie prawdziwe, co rozum za takie ma, bez żadnego wpływu i współudziału woli. Rozum bowiem zgadza się, albo że rzecz w sobie jest jasna, albo dla pewia woli. Pewność jest pewną cechą prawdy. Wiara zaś w Boga nie pochodzi od woli, więc pochodzi stąd, że rzecz sama w sobie jasna i przekonywającą.

Nie pochodzi z woli bo a) wiara ta sprzeciwia się namiętnościom i wielu skłonnościom naszym-

b) nie byłoby w tej wierze ani jedności ani stałości, bo wola jest zmienna i w różnych różna.

II. Fałsz nie jest konieczny do zachowania społeczności ludzkiej, bo społeczność ta składa się z umysłów, ~~które z natury nie stworzone zostały dla~~ stworzonych do prawdy – ale wiara w istnienie Boga jest konieczne do zachowania społeczności –

bo na to potrzeba albo podstawy moralności, władzy, miłości bliźniego była niezmienna i niezależna od osobistych przekonań

III. Nie może być aby błąd w rzeczy nie przenoszącej ludzkiego pojęcia, tem więcej się utwierdzał, im więcej się rozwijają nauki. i to takie, które najwięcej sprzyjają poznaniu błędu – fizyka, metafizyka.

IV. Nie może być fałszywa nauka, która cnotom najwięcej sprzyja i wszystkim uczciwym ludziom się podoba, a prawdziwa ta, która rodzi występki.

Cnota jako akt rozumnej istoty, może tylko wychodzić z prawdy, bo cnota jest to prawa wola, która znowu zależy od prawego rozumu – wiara w istnienie Boga rodzi cnotę – zatem wiara ta prawdziwa. –

Gdyby cnotliwi się mylili a grzesznicy mieli rację, z drogą jedno wybrać należy albo 1° że przewrotny rozum i prawa wola razem się mierzą albo 2° że natura ludzka nie jest stworzona albo do cnoty albo do prawdy. –

Żadne inne wspólne przekonanie (które się później otoczało błędem) nie miało tych cech, która ma wiara w Boga. –

Teologia nat.

Porządek rzeczy zmysłowych dowodzi istnienia istoty bardzo mądrej i bardzo potężnej. 11

Twierdzą materyaliści, że nie ma porządku w świecie objektywnego.

Odpowiadam: porządek jest to stosowny rozkład kilku rzeczy według pewnego ~~planu~~ powodu.
apta dispositio plurium secundum certam rationem

Porządek, jak każde pojęcie, ma swoję materyą i swoję formę. Materya jego dalsza: mnóstwo, materya bliższa: rozkład, układ, ~~połączenie~~ – forma: ~~sposób~~ powód rozkładu.

Gdy można wytłumaczyć, dla czego kilka rzeczy tak a nie inaczej jest ułożonych, znamy ich porządek.

Często powodem układu jest cel, do którego układające się rzeczy zmierzają.

Wiele rzeczy stworzonych tak jest ułożonych, że działaniem swoje stale ten sam skutek odnoszą, oraz że niższe rzeczy służą wyższym – tu dostarcza teleologia przykładów.

Zatem wiele rzeczy jest ułożonych podług pewnego porządku.

Uważamy: 1° nie każdego porządku przyczyna bezpośrednio determinująca jest istota rozumna – siła bowiem fizyczna może wydać kompozycyą fizyczną, a chociaż ta kompozycya może być porządkowana, ~~nie przeszkadza to, że podobne kompozycye~~ nie przekracza jeszcze granic siły owej.

2° niektóre porządki domagają się jako przyczyny bezpośredniej istoty rozumnej, n.p. moralny, a nawet fizyczny, rozważany w zupełności –

Jacob. I. 17. apud quē nō ē transmutatio nec vicissitudinis adumbratio

Jac. I. 5. Si quis autē vestrū indiget sapientia, postuleta Deo

Jac. I. 17. a patre luminū

Wolność"

Jac. I. 25 in legē perfectā libertatis

Najwyższy rzdca, prawodawca.

Jac. IV. 12. Unus ē legislator ē judex, qui pō perdere ē liberare.

Istota zalezna

Jac. IV. 15 - Quæ ē enī vita vestra? vapor ē ad modicū parens ē deinceps exterminabitur.

Wiedza zalezna

Jac. IV. 14. Qui ignoratis quid erit in crastino - cf. ib. 13.

Różnica między Istotą niezależną a zależną.

Homo videt ea, quæ parent, Dominus autem intuetur cor. (I. Reg. 16.)

Znaczyłoby to według Kanta, że człowiek widzi fenomen rzeczy a Bóg rzecz w sobie.

Niezależnej duch wie, co drzeją się w duchu zależnym: ps. 43 ipse (Deus) enim novit absondita cordis.

—

S. Tom. Qq. Disp. De mente a. 8. dowodzi, że Duszа widzi siebie per essentiam suam, a nie per speciem, jak to ma miejsce we wszystkich innych poznaniach rzeczy przedmiotach.

Stosunek zależnej Istoty do niezależnej: ps. 38: Substantia mea tamquam nihilum ante Te.

Act. Ap: I. 24. Tu Dōīe, qui corda nosti oīum. Σύ, Κύριε, καρδιογνῶστα πάντων. Ty Panie, który znasz serca wszystkich.
Różnica między duchem zależnym a niezależnym w tem jest, że 1° wie tylko siebie i to co robi, a 2° wie nawet, co inne duchy robią, bo 1° musi im do każdego czynu dopomagać, jeśli dobry, lub 2° zezwalać, jeżeli jest zły.
Ponieważ zaś duch każdy wie co robi, przeto i duch niezależny wiedzieć musi, kiedy i komu pomaga (lub zezwala). Ta jego pomoc musi jednak poprzedzać żądanie i potrzebę ducha niezależnego, bo inaczej byłby on sam zależnym. Concursus naturalis i supernaturalis.

Ad Cor. II. 11. Quis enī hōīnū scīt, quae sunt hōīs, nisi sp̄tꝰ hōīs, qui in ipso ē? ita ē quae Dei sunt, nemo cognovit, nisi Sp̄tꝰ Dei. Τίς γὰρ οἶδεν ἀνθρώπων τὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ; οὕτως καὶ τὰ τοῦ θεοῦ οὐδεὶς ἔγνωκεν, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ. Bo któż z ludzi wie, co jest człowieczego, jedno duch człowieczy, który w nim jest? także też, co jest Bożego, nikt nie wie, jedno Duch Boży.
Porówn. tamże: 10: Nobis autē revelavit Deꝰ per Sp̄ū suū: Sp̄ꝰ enī oīa scrutatur, etiā profunda Dei. Ἡμῖν δὲ ἀπεκάλυψεν ὁ θεὸς διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ· τὸ γὰρ πνεῦμα πάντα ἐρευνᾷ, καὶ τὰ βάθη τοῦ θεοῦ. Lecz nam Bóg objawił przez Ducha swojego. Albowiem Duch wszystko wypatruje, i głębokości Boże.

1. Jedność Boża

Podczas gdy na nagrobkach pogańskich imię Boże znajduje się w liczbie mnogie, lub z dodatkami względnemi, chrześciańskie napisy zawierają toże imię w liczbie pojedynczej i bez względnych przydomków. Czasem dogmat cały wyrażony w jasnych słowach. In unū Deū credidit, czytamy na nagrobku Kassusa Witalinsza, w katakombach Kallista a podtem ☧

Ta sama wyraża się wiara znakami Apokalipsy, I. 8 gdzie powiedziano jest: ego sū α ē ω, principiū ē finis ponieważ dwa te znaki są krótkie i mają w sobie coś hieroglifycznego, z wielkiem upodobaniem powtarzano je, a przez nie, ~~idee~~ Stwórcy.

Warto przeczytać, co mówi o tych znakach Tertullian De monogamia 5

Sumā ē ultimē (litterā) sibi induit Dominus, initii ē finis concurrentiū in se figuras, ut quēadmodū alpha ad omega usq voluitur ē rursus omega ad alpha replicatur, ita ostenderet in se esse ē initii decursū ad finē ē finis recursū ad initiū.

Prudent. hymn. XI. Omni hora atq die

α ē ω cognominatur:
Ipse fons ē clausula
Omniū quæ sunt, fuerunt
Quæq pō futura sunt.

Ważne spostrzeżenie: pierwszym pomnikiem, na którym się zjawia się dawno zapomniany dogmat, są groby, koniec wszech rzeczy.

C'est dans les profondeurs d'un cimetière souterrain, que vous recueillez, après la longue nuit du paganisme, les reflets renaissants et purs de l'antique aurore de la création. Gerbet II. 118.

2. Stworzenie.

Niektórzy sekcyarze w 2im i 3im wieku po Chr. uczyli że materya jest dziełem czarta a wszystko złem, co z niej pochodzi – przeciwnie w katakombach widzimy pierwszych rodziców plemienia ludzkiego w stanie niewinnym. Była to protestacya przeciw błędom wspomnianych herezyi. Inni sekcyarze – enkratiści i Tacyan, twierdzili, że Adam potępiony – Chrześcianie

wierzyli przeciwnie, że pierwszy Adam zbawiony został przez drugiego – laetare pater Adā – Bernard w curre Heva ad Mariā, curre mater ad filiā – de laudibus virg. Matr. hom. 2.

Przybyła jeszcze szczegółowa racya czci dla Adama, o której wspomina Św. Epifaniusz: ponieważ Adam nie żył pod prawem zakonu ani nie popadł w bałwochwalstwo, przeto wyobrażał on pierwszą formę Chrystusa

8287
IV

Bóg - Przyroda - Ludzkość

Trzy przedmioty zewnętrzne uwagę ducha zajmują: Bóg, Przyroda i Ludzkość: niemi napełnia próżnią swego jestestwa i każdą władzę swoję niemi nasyca.

Może im przypatrywać się oczami rozumu lub oczami miłości. W pierwszym razie widzi w Bogu pierwszą przyczynę i głównego motora, w przyrodzie system skutków w przedziwny ład ułożonych; w ludzkości zastęp pracowników, utrzymujących ład w przyrodzie dla Boga.

Ale może także oczy miłości zwrócić ku tnem przedmiotom. Wtedy Bóg przedstawi się dobrym ojcem, przyroda czułą matką, i ludzkość kochającą braćią.—

Glossariam
v. 857-860

Circumincessio

Okołowchodzenie jednej osoby Bóstwa w drugą można w porządku przyrodzonym uważać w stosunku substancyi do przymiotów. Nie znamy substancyi bez przymiotów, cała w nich jest, one ją zewsząd obejmują, obchodzą naokoło – Z drugiej strony przymioty są w substancyi, bez niej nie istnieją, zewnątrz niej niczem nie są – więc substancya obejmuje wszystkie przymioty. Stąd powiesz o substancyi, że jest w przymiotach a o tychże, że są w substancyi –

Inny przykład: rozum i myśli – rozum jest w myślach, bez nich jest

bezmyślnym – na odwrót myśli są w rozumie, a zewnątrz niego niczem, bo nierozumne – stąd istota rozumu jest w myśleniu, a istota myślenia jest w rozumie. Wzajemnie się obejmują. –

Trzeci przykład. Materya jest cała w ruchu, materya bez ruchu objawić się nie może. Ruch znowu bez materyi także czczem jest pojęciem, bo brak mu podmiotu. A więc ruch jest w materyi, materya w ruchu – wzajemnie w siebie wchodzą i w sobie istnieją. –

Wszystkie zresztą pojęcia, które wzajemnie się warunkują, mogą służyć za przykład circumcenzyi osób w Bóstwie. –

De habitu rationis ad fidem. 1.

Prop. 1.

Fides supranaturalium veritatum esse nō pō sine aliqua naturali cognitione, quæ ē ejꝰ conditio necessaria. Ē autē haec cognitio naturalis duplicis generis, prout duplex ēs ejꝰ objectu:

a) Primum naturalis cognitionis objectum est Dei existentia ejusque veracitas. Is enim qui credit, propter auctoritatem ejus, cui credit, ad fidem movetur; ad h. autē necesse est, ut sciat illū, cui credit, ē existere nec falli posse. Haec dicuntur fidei præambula.

b) Alterū objectu ē veracitas revelationis ē integritas. Præter existentiā Dei ac veracitatē necesse ē sciamꝰ etiā revelationē re vera ab eo esse profecta, quæ erit revelationis veracitas, ac præterea, illā veracē revelationē sine ullo detrimento labentibꝰ sæculis usq ad nostros dies pervenisse. Haec erit revelationis integritas. Quae quū sciamꝰ, ipsa revelatio fit nobis evidenter credibilis. Unde demonstrationes scientificæ, quibꝰ efficitur veritas facti revelati ac divina institutio infallibilis ecclesiæ dicuntur motiva credibilitatis.

c) Hæ tamen demonstrationes, quamvis fidem evidenter credibilē possibilēq reddant, nō tamen sunt ejꝰ objectu formale, quæ sola ē divina auctoritas. Haec una ē cur credimꝰ, videlicet quod Deꝰ locutꝰ ē qui nec fallere pō nec falli.

De habitu rationis ad fidem 2.

Prop. 2.

Quotiescunque illa quae enumeravimus ~~motiva~~ praeambula fidei ē ~~praeambula~~ motiva credibilitatis adsunt, absoluta incumbit obligatio credendi. Neq. necesse ē ut prius ipsa materia fidei, scientifica adhibita disquisitione ē demonstratione, reddatur evidens interius.

Tum enī plane fides cessaret cuetq; scientia pura. Si enim interiori evidentia de re aliqua constat, nō eā credimus, verū scimus.

Praeterea ille qui veritates fidei nō prius admittere vult, nisi fuerint demonstratae usq ad evidentiā interiorē, implicite veracitatē divinā, cui tota fides innititur, addubitaret aut tanquā non existentē haberet q. ē rationi ē honestati repugnat.

Causa enī formalis, cui credimus, divina ē ~~auctoritas~~ neq in locū ejus succedere potest aliqua scientifica demonstratio. Statim igitur ac constat de veracitate atq integritate revelationis, obligatio credendi adest neq ulla alia conditio ē admittenda. –

De flagellatione Dōi.

Jesū autē flagellatū tradidit eis, ut crucifigeretur. Matth. XXVII.

O tem S. Hier. robi uwagę następującą:

Sciendū ē autē Pilatū romanis legibꝰ ministrasse, quibꝰ sancitū ē, ut qui crucifigitur, priꝰ flagellis verberetur. Traditur igitur Jesꝰ militibꝰ verberandꝰ ē illud sanctissimū corpꝰ pectꝰq Dei capax flagella secuerunt.

A św. Aug: (serm. de pass.) zdobywa się na wykrzyk taki:

Ecce Dōmꝰ aptatur ad verbera; ecce jā cæditur, rumpit sancta cutē violentia flagellorꝫ; repetitis ictibꝰ crudelia verbera scapular terga conscindunt. Proh dolor! jacet extensꝰ autē homē Deꝰ ē supplicium patitur rei, in quo nullū peccati vestigiū potuit inveniri.

A znowu Św. Hier. tak dalej ciągnie:

H. autē factū ē, ut quia scriptū ē: multa flagella peccatorꝫ" (ps. 31) illo flagello nos a verberibꝰ liberemur...

Pobudkę zaś ~~takiego~~ postępku Piłatowego tak tłumaczy Theophyl:

Volebat quidē satisfacere populo i.e. eorꝫ facere voluntatē ē nō q. erat placitū justitiæ ē Deo.

Beda: q. quidē ideo fecisse credendꝰ ē, ut satiati poenis ac opprobriis ejꝰ, Judæi mortē ultra sitire desisterent.

Aug: (Tr. 116 in Jo.) H. Pilatꝰ nō ob aliud fecisse credendꝰ ē, nisi ut ejꝰ injuriis Judæi satiati sufficere sibi æstimarent ē usq ad ejꝰ mortē sævire desisterent.

Preuves historiques en faveur du 4. év.

Personne ne doute que vers l'an. 170 le 4. év. n'existât.

a) Il joue un rôle décisif dans la controverse relative à la Pâque qui éclata vers l'an. 170 à Laodicée sur le Lycus.

b) Apollin: Athen: Polycr: l'épitre des Eglises de Vienne et de Lyon professent déjà l'opinion qui va bientôt devenir orthodoxe.

c) Théoph. d'Antioche (vers 180) dit positivement que l'ap. J. en est l'aut.

d) Irénée et le canon de Mur. en constatent le triomphe complet.

e) Si vers l'an 170 le 4. ev. apparaît comme un écrit de l'ap. Je. n'est-il pas évident qu'à cette date-là il n'était pas né de la veille? (p. 4×IV V. de T.)

f) Tatien en semble faire usage adv. Grec: V. 3.

g) de même l'épitre à Diognète Ch. 6. 7. 8. 9. 11

h) Le rôle de notre ev. dans le gnosticisme en particulier dans le syst. de Val. dans le mont. dans la controv. des aloges n'est pas moins remarquable et montre dès la 2e moitié du II. siècle cet Ev. mêlé à toutes les controv. et servant de pierre angulaire au développement du dogme (4×IV)

i) L'école de Je. est celle dont on aperçoit le mieux la suite durant le II. siècle-Sus. H. E. V. 20 Lettre à Florin - III. 39

Il est douteux que sous l'Harmonie des Ev: embrassât le 4e ev. (p. 4×IV)

Les passages des épitres de S. Ign. sont d'une authenticité douteuse (p. 4×IV)

L'autorité de Celse est nulle, puisque Celse était contemporain d'Origène (ib)

k/ Irénée sortait de l'école de Je. et entre lui et l'ap. il n'y avait que Polyc. Or Ir. n'a pas un doute sur l'auth. du 4. év. Rev. V. de T. 4XV

l) La 1re ép. attribuée à Je. est selon toutes les apparences du même aut. que le 4. év. or l'ép. semble avoir été connue de Polyc. elle était-dit on, citée par Pap. + Cf. Rev. ib. not. 4 -
Irénée la reconnait comme de Je. (III. 16, 5. 8)

Hippolytus u. Kallistus od. d. röm. Kirche in d. ersten Hälfte des 3t jahrhunderts. – von Döllinger. Regensbg 53. Manz.

p. 338 Hippolyt nennt seinen lehrer, d. bisch. Irenaeus v. Lugdunum, den „seligen Presbyteros"

p. 339. Man ht längst bemerkt, dss d. name presbyteros noch am ende d. 2. jahrh. v. bischöfen gebraucht werde, am auffallendsten ist diess b. Irenaeus d. nicht nur d. wort häufig z. bezeichnung v. bischöfen z. b. d. römischen od. seinem lehrer Polykarp gebraucht, sondern auch v. Pr: spricht d. d. succession d. episkopats v. d. aposteln an u. mit dieser successio d. Charisma d. wahrht überkomē hätten. (adv. haer. III, 2, 2. III. 1, 2 IV. 26. 2.) Er gedenkt ferner solcher d. v. vielen f. presb. gehalten wordē seiē, d. aber, dch ihrē vorrang übermüthig gemacht, andere geringschätzig behandelt hättē. (IV. 26, 3) Ferner heissen b. Iren. u. in einer bekannte stelle d. Papias d. erstē unmittelbaren jünger u. ztgenossen d. apostel presbb. Ganz richtig ist bemerkt wordē, dss hier d. begr. d. alterthümlichkt u. ehrwürdigkt mit d. worte verknüpft sei (Rothe anfänge d. christl. Kirche p. 418), dss d. name presb. auch wenn er einē bisch. gegeben wurde, ein ehrentitel gewesē sei; ab. unverkēbar sollte mit diesē titel noch etwas anderes ausgedrückt werdē, nämlich d. lehrautorität, d. magisteriū; Presbb. heissen d. bischöfe od. auch andere zunächst als p. 340 d. träger u. lehrer d. kirchl. tradit. u. erkenntniss. So sind d. presbb. d. Pap. u. jene asiat. presbb. d. noch d. heil. Joh. gehört hatten u. derē autorität Iren. anruft, abgesehn v. ihrer sonstigē kirchl. stellg u. würde, zunächst nur d. männer, welche träger u. zeugē d. apo. überlieferg warē, welche d. 2. gliedin d. kette d. Tradit. bildetē. In d. angeführte stellē d. Iren. haben diesell. personē als bisch: d. successiō v. d. apost; als presbb. d. charisma d. wahrht. d. lehrgabe u. d. lehrerberuf in d. Kirche; u. jene übermüthigē, deren er tadelnd erwähnts warē bisch. dē ebē ihr kirchl. rang, ihre πεωτοκαθεδρία machte sie aufgeblazē, aber f. presbb. wurdē sie v. vielē nur gehalte, ohne es in wahrht zu sein d. h. ohne jenes Charisma, d. erkenntniss u. gabe d. kirchl. lehramtes zu besitzen. u. s. w.

Irenaeus

Cap. IX lib I operis sui contra haereses antiquus ille ac plane apostolicus doctor, apostolicam fidem non interrupta per Polycarpum traditione, mira cum claritate exponens, ~~Compendium~~ quoddam vel symbolum fidei christianae tradidit quod hic transcribam e Migne editione, interpretationem latinam secutus, quae quamvis rudis ac minus perpolita, tamen fidelis auctoris que mentem prese sequens, injuste contemnitur ab editoribus, immo prae se fert venerabilem antiquitatem fervoremque ingenuum. Ecce quae habet:

Ecclesiam ubique terrarum eam fidem profiteri, ab apostolis acceptam, „quae est in unum Deum, P. omnipotentem, qui fecit coelum et terram et mare et omnia quae in eis sunt (Ps. 145. 6. Act. IV. 24), et in unum J. Chr. F. Dei, incarnatum pro nostra salute: et in Sp. S. qui per prophetas praedicavit dispositiones [Dei] [τὰς οἰκονομίας), et adventum et eam quae est ex Virgine, generationem et passionem et resurrectionem a mortuis et in carne in coelos ascensionem dilecti J. Chr. D. N. et de coelis in gloria Patris adventum ejus, ad recapitulanda universa (ἐν τῷ ἀνακεφαλαιώσασθαι τὰ πάντα Ephes. I. 10) et resuscitandam omnem carnem humani generis, ut Christo J. D. Nostro et Deo et Salvatori et Regi, secundum placitum P. invisibilis, omne genu curvet coelestium et terrestrium et inferorum et omnis lingua confiteatur ei (Philipp. II. 10) et judicium justum in omnibus faciat: spiritalia quidem nequitiae (Ephes. VI. 12 τὰ πνευματικὰ τῆκα τῆς πονηρίας) et angelos transgressos atque apostatas factos et impios et injustos et iniquos et blasphemos homines in aeternum ignem mittat: justis autem et aequis et praecepta ejus servantibus et in dilectione ejus perseverantibus, quibusdam quidem ab initio, quibusdam autem ex poenitentia; vitam donans, incorruptelam eis muneris conferat et claritatem aeternam circumdet.

Land w Symbolæ Syriacæ. Tom I. str. 57 dowodzi, że tak zwany liber legū terraz – odkryty przez Curetona w mskr. 14,658 razem z apol. Melit: i wielu innemi urywkami – od f. 129–141 a wydany w jego Spicil. Syr: w r. 55 nie jest dziełem Bardesana lecz jego ucznia Filippa (Tom I. str. 30)

Epiph: de hær. 56 że Bard. umiał po gre: i po syr: Euseb. H. E. IV. 30 i Theod. hær. fab. I. 22: że pisał po syr. a dzieła jego następ. przekład. na greck. między niemi ὁ πρὸς Αντωνῖνον ἱκανώτατος αὐτοῦ περὶ εἱμαρμένης διαλογος –

Euseb. Præp. ev. VI. 9 cytuje 2 frg: wyjęte z jakiego dzieła: Bardesanis colloquia cū sociis, prawdopo: napisanego przez ucznia coś może nakształt Απομνημονευμάτων Sokr: To dzieło musi być różne od ksiąg: de fato (Zob. tak: Hier. Cat. Script. eccl:)

—

Także Clem. Recogn. i Cæsarū dialog. II zachow. frgm. Theodoret. widział λόγους αὐτοῦ κατὰ εἱμαρμένης γραφέντας a Epiph. ὅτι πολλὰ πρὸς Αβειδὰν τὸν ἀστρονόμον κατὰ εἱμαρμένης λέγων διελογίσατο. Dodaje Land: (I str. 52) Hæc omnia eundē dialogū spectant quē e cod. Add. 14658 Mus. Brit. integrū edidit Cur. in Spic. Syr: sic inscriptū: Liber legū (variaz) terraz." Nusquā additur Bardesanis verba ab ipso doctore scripto mandata esse, nihil de Antonino, cui librū de fato tradiderat.

W tym dial: nie mówi Bard: lecz Philippus ejus discipulus tu sua tu illius verba refert (str. 59) n. p. ego illi dico: nobis, pater noster Bardesanes, de hinc persuasisti – a że Filip pisze, wynika ze słów: ille mihi dicit: nō eo q. fixa sunt, o Philippe, judicantur elementa –

O książce de fato zdaje się być wzmianka w tych słów:

Nec ego, o Philippe et Barjamô, ignoro hōnes esse, illos quos Chaldaeos vocant ē alios etiā, qui istā artis scientiā quaerant, uti ē ego eā olī quaerebā. Nā a me ipso alio loco dictū ē, animā humanā sentire desideriū ea sciendi quae plerique ignorent ē ipsos hōnes conari ut (aliquid) agant; verū oīa quae peccent ē oīa quae bene agant ē ea oīa quae iis eveniant, divitiis ē paupertate ē morbis ē sanationibus ē corporis vitiis, ducibus illis astris iis accidere quae septenaria audiant eosque ducant Sunt ante alii qui dicant etc. przytoczywszy jeszcze 2 inne opinie, dodaje: mihi vero ut sū (judicio) debilis, h. videtur, tres illas αἱρέσεις parti recte sentire, parti praeter veritate.

Zdaje się więc, że Bard. dawne swe zdanie odmienił i porzucił dawny fatalizm

Ale Euseb: świadczy, że napis: περὶ εἱμ. do Auto: a Theod. i Epif. którzy ten nasz dialog widzieli, że dysput: κατὰ εἱμ.

Może Filip własne wymysły przypis: mistrzowi
„simul bene curans ne quis dialogū de fato
editū sibi opponeret (I. 53)
Zob. także Ewald, gött. gelehrt. anzeig. 56.
str. 649–666 któremu grecki tekst u Euseb.
wydaje się być orygin. po grecku napis: a
syr: dyalog być przekład. z greck.
Land cytuje Filippa bisk. Gortyńskiego
z Krety, który pisał contr. Marcio – Euseb.
H. E. IV. 25. Pisał o tem sam. Bard:
a Filip może z jego książki korzystał.

Spicilegium Syriacum containing remains of Bardesan, Melitton, Ambrose and Mara Bar Serapion. Now first edited, with an english translation and notes by the Rev. William Cureton. London 1855 Rivingtons.

—

wydaw. był ówczas Kapelanem Królowej, przy Kl. Św. Małgorz. i Kan. Westminst.

—

Renan po Cureton'ie odkrył kilka lat później w r. 57 tę samą wyprawę Melito: którą przełożył na Francuski język i umieścił w Spic: Solem: przyczem wyraz całą zasługę odkrycia p. Cureton'owi. Mskr. przywiózł Kan. Tattam z Egiptu.

Syr: w pustyni Nitryi w r. 43 - teraz ma Lambeth 14.658 Additional - w British Museum kilka kartek dodał potem w r. 47 p. Tacho a potem przybyło jeszcze 4 karty w r. 50 wszystkie z tegoż źródła - teraz ma 188 kart - pierwotnie musiał mieć przeszło 220 jak się wskazuje z ułożowania zeszytów ostatni ma no. 22 a każdy zeszyt składał się z 10 kart - nie ma początku ani końca - dosyć uszkodzony i poplamiony - pisany w 2 kolum. czarny wosk: i drobne czerwono - pisany w 6 lub 7 w: Aut. z niego ogłosił 4 drobne wyjęte: w tym:

O Melitonie mówi tu - (Routh wydał fragm. Melitona w I tom - Reliquiæ Sacræ) Zob. także Fabr: bibl. gr: V. p. 184, Cur. nie powątpiewa że to nazyw. apologią (VI), chociaż według Bunsena wydaje się kompilat: a nie zawiera wstępu Euseb. Argum. miał by wielor, gdyby znali wszystkie dzieła Mel. - gdyby pewnem było, że nazyw: drug. apol. Lub też może być tekst syr: być wyciągiem tylko. Euseb. niemiał wcale ścisłej wymienił wszystkie dzieła Melit: To czyni Routh, Reliq. Sacr. t. I. p. 167 - Jego milczenie stąd niczego nie dowodzi - ‡

Tak Euseb. nie wspom. o apol. Atenag. w tym samym czas: podan - M. Aur.

Nie ma powodu, abyśmy nie przyjmowali: że Mel. napis. 2 apol. jak Just. M. lub że jedna wiele wcześ. Euseb. lub że o niej nie wspomniał, jak nie wspom. o Aten. (VIII)

Apol. czyt. przez Eus: była prawdopodob. jedna została. lub ostała dzieło* Melit - dla wczesn: argum. przyjm. Kryt: że napis. w X r: panow. kiedy już † L. Verg - 169-170.

Tegoż autora: Vindiciæ Ignatianæ or the genuine writings of St. Ignatius, as exhibited in the Syriac version, vindicated from the charge of Heresy 8vo London 1846 Rivingtons.

Corpus Ignatianum. A complete collection of the Ignatian epistles, genuine, interpolated and spurious, together with numerous Extracts from them as quoted by Ecclesiastical Writers down to the Tenth Century, in Syriac Greek and Latin. An english translation of the syriac text, with copious notes and introduction - 8vo. London 1849 ib.

—

‡ Routh na popar: swego zdania, że Euseb. nie cytował wszyst. dzieł, jedno takie w dowody jego zdań i rozumowania Maxyma, przedm. do Dion. Areop: Παρπόδηλα παρῆκεν Εὐσέβιος οὐκ ὀλίγα τῶν παρὰ ἡμῖν ἀκριβῶς οἶδα· καὶ γὰρ οὐκ ἔγωγε ἅπαντα καθάπαξ συναγορεύειν παλλον γε μὴν ὁμολογεῖ καὶ ἀριθμοῦ κρείττονα βιβλία καθοσιώσας ἐκείνους ἐκ ἀνθρώπων εἰς ἀνθρώπους ἐπιδημοῦντα. καὶ πολλῶν ἔδοξε πάντων μνημονεύσαι μὴ κομιδῆ τῶν αὐτῶν καὶ τῶν τῆς αὐτοῦ χώρας (ib. 167)

* Eus: ἐπὶ πᾶσι ἐν τῷ δ. Hist. Rufin: Ego vidi librum ad Antoninum Verum Lib. IV. 26.

—

Dziełko Ambrożego ὑπὲρ μετρήσεως, wyd. przez Cur: jest to samo co oratio ad gentiles. Λόγος πρὸς Ἕλληνας - w dziełach S. Just: Przypisuje Euseb: że Ambr: znawcy rzeczy. greckiego i senat: jest to uczony i bogaty. przyjaciel Origen - zob. o nim Epiph. Panar. p. 526 - Euseb. H. E. VI. 23 -

Mara Bar Serapion może być [poprzednik] Markyniana na biskup: Antiochii - zob. Euseb. H. E. V. 19 - Hieron. de viris illustr. 12 - Routh zebrał fragm. - w Reliq. Sacr. I. p. 449. Przekład. o którym wspomina i nabożnie Samosaty wyjęty wydrzeć się ze swego Part. pod M. Aur.

Zewnętrz: powod. w Chron. Pasch: Ktòre jà Kładę pod r. 169 - ale ten sam aut. 5 lat przedtem (164-165) także wprom: o Apol. Mel. #

Wnos i stąd Eus: że Mel. napis: z apol: jednak Kłóci mi się ten sposób: Ktòra jest zawsze obrona prawd. religij. przeciw polit: a drugą, ktòrej frg. w Euseb - przeciw przesądom: wtym zaś cytuje: w Chron. Pasch. p. 483: Οὐκ ὀρθῶς λίθων οὐδεμίαν ἀΐδιον ἐχόντων διεφθαρται, ἀλλὰ μόνου θεοῦ, οὗ πρὸ πάντων καὶ ἐπὶ πάντων - odnosi się aut. w pewnych frag: zgr - przeki: ale to zupełnie dowolnie, jak już wykazał przyrod. Land. (IX)

Co do daty pryjęcia Cur. r. 160 lub powiąt. 161 kiedy zgł jemu Anton. Pius - ale dowody bardzo słabe - nap. za M. Antem. narzuty Cezarem - lub że chodzi: cesarz Karata jà podaż M. Aur: - wzmianka o Dzieziach. (X) Dzieło nie jest (pòźno) tylko utożsamione, jak radzi Bunsen (X) przypomina zaPetr. - ktòrej autem. nie mniej zresta Cur.

Na str. 41 - 57 daje przekład ang: potem same dosłowne frgm: 52 - 56 - potem przekład ks. IV Euseb. H. E. str. 56 - 60 -

W przypis: znowu mowa o Melit. str. 83 - w ktòrych wiersz poprawa: przekład Renene -

str. 90 trzeba czytać bogini zem. Noe Nai lub Anai t. j. Anais, Anaitis -

str. 94 o potopie wiatrów - napisał Abydeng cytow. u Euseb. przep. evang. IX. 14 -

potem "Cave of Treasures": and in the hundredth year of Nahor, when God saw that men sacrificed their children to devils and worshipped idols. God opened the storehouse of his wind and the tempest's door and a storm of wind went forth through all the earth and overthrew the images and the temples of the devils and collected together the idols and the images and the statues and made great heaps over them until this day. And this storm of wind the doctors call the flood of wind

Lob. także cytuje: Księdze Adama - das christl. Adambuch des morgenlandes - w Ewalds Jahrbb. d. bibl. wissensch. 1853 p. 118 (przekł. Dillmanna) Und im 100. jahre d. Nahor sah Gott auf d. menschenkinder, welche ihre kinder den götzen opferten, u. er liess d. vorraths kammer d. winde öffnen u. liess stürme winde u. nebel über d. ganze oberfläche d. erde kommen, bis dss alle

#237 Bl: ad ann. 169: Μελίτων, Ἀσιάρχῃ τῆς Σάρδεων πόλεως ἐπισκοπῶν καὶ Ἀπολινάριος Ἱεραπόλεως ἐπισκοπῶν καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν καθ' ἡμᾶς λόγων βιβλίων ἀπολογίας Αὐρηλίῳ Ἀντωνίνῳ ἐπιδόντες Ἰουστίνου καὶ ἄλλων πολλῶν κ. τ. λ. p. 484 ed. Rud.

a propos. p. 482 - ad 236 ol. a. mun. 5672 a. d. 164-165: ἀλλὰ καὶ Μελίτων Ἀσιάρχης, Σαρδιανῶν ἐπίσκοπος, βιβλίον ἀπολογίας ὑπὲρ τοῦ λελεγμένου βασιλεῖ (Μάρκῳ Αὐρηλίῳ καὶ Ἀντωνίνῳ Βήρῳ) καὶ ἔτεροι δὲ πολλοί, ὧν ὁ δηλωθεὶς Ἰουστῖνος κ. τ. λ. -

d. götzen u. bilder u. figuren zusammengewehrt waren u. sehr hohe berge daraus wurden u. d. götzen blieben in ihnen begraben bis auf diesen tag. Viele weisen haben über jenen wind geschrieb. einige von ihnen sagen, dss es eine windfluth gewesen sei.

Concilia generalia.

1. Conc. Nicaenum I – a. 325 – convocatum a Silvestro Pp et Constantino M. habitum Nicaeae in Bithynia – interfuere 318 epp. multi presbyteri, diaconi quamvis suffragii jure non utentes, opem tamen ferentes tum doctrina tum consiliis quos inter Athan. S. diac. Alexandro patr. Alex. consiliarius – praesidebant legati Silvestri Pp: Osius Ep. Cordubensis, Vitus et Vincentius presb. R. E.

1° Damnata est haeresis Arianae – compositum novum fidei symbolum (ὁμοούσιος)

2° Sublatum schisma Meletianum (in Aegypto) ac restituta antiqua jura Patr. Alex.

3° Editi fuere 20 canones, hierarchiam et disciplinam ecclesiasticam spectantes. Quos inter memoria dignus est VI: ut sec. antiquam consuetudinem ep. Alex. jura patr. habeat in Aegypto Lybia, Pentapoli, sicut Rom in Occidente, Antioch. in Oriente. VII ut quartum honoris gradum habeat Ep. Hieros.

—

2. Conc Constantp. I (gen. II) a. 381, imperatore Theodosio in Oriente, S. Damaso Pontif. M. – praesides inverti sunt, convenerunt 150 epp cath. 36 macedoniani (semiariani) omnes orientales – Gregorius Nazianz. creatus est Ep. Cp. in locum Maximi injusti invasoris – obiit Meletius Antioch. in cujus locum contra Gregorii Naz. voluntatem evectus est Flavianus, Gregorius episcopatu se abdicavit in ejusq sedem succesit Nectarius, adhuc catechumenus – Epp. Macedoniani discesserunt – damnati sunt errores Macedonianorum et Apollinaristarum Nicaen. symb. confirmatum, additis verbis de Sp. S. edit. can. 3.

Conc. hoc neq convocatione neq celebratione fuit oecum. sed orientale – veruntamen Pp. Rom. et Occidentis Epp in eadem fidei expositione consentientibus, posten illud conciliis generalibus adnumeratum est. Can. iii conferentem honoris primatum post R. Pontif. episcopo Cp. quia obstabat juribus ecclesiarum tum Alex. tum Antioch. neq Damasus Pp. neq successores ejus ratum habuere. –

Nie ulega wątpliwości że Kard. nowa encyklika Leona XIII budzi wielkie zainteresowanie w najszerszych kołach nawet nieprzyjaciół nie tylko dla piękności formy tego wystąpienia, które, bo ze przynajmniej zwyczajowo towarzyszy publicznym wystąpieniom Watykanu, Audiencja sama przedmiot nie tym: czego dotyczy: bo nieraz bulla dogmatyczna stanowi o mniejszej wadze niż również życzenia. Ale Encyklika Leona XIII ma pewne znaczenie wyjątkowe: które nie nikt wyższe: jego osobiste uznanie boga: ilekroć wyjdzie Watykan. Kard. objawia duchowe: Kard. wypada polityczne społeczne: nauka. czy artykuły: Nie można nie jest obcym, co ma związek z naszą kulturą z rozwojem umysłowym i postępem ogólnym. Encyklika ujmuje na wysokie duchowe czyste: i patrzy na nie jak filozof:

Świat nie zbudowany dziwny. Kluczy Piotrowe: jedni uważają. Kowno. męczeństwo lub ciężkie niewinne. śmierć; inni wielcy współczesnej praktyki: i niektórzy energiczni: w wszystkich; byli wśród nich zwolennicy, wielcy przeciwnicy humanizmu; opieka nauki i sztuki pięknej: twórcy wielcy duchowi miłosierni, i potworni: Stanowisko obecnie nie w górze: odezwa lub do wielkich lub do bliskich: otwarcie wielkie. o sprawie wyższej. Ale pogląd obecny na przyczyny osób: który w tej pory ani w tym blasku: uczynił: jedno: z przyczyn: on jest Kard. wielki filozof:

Poruszenie Kard. problemu nie tylko: jako sfery nauki Piotrowe: i stwierdzenie obszerne prawdy, lecz ukazanie go na tle szerszym: umysłowym przyszłości świata:

Leon XIII wspaniały 25 rok swoich rządów. Po całym świecie z większym rozgłosem obchodzi ten wypadek i wkład. Boży: że ojciec chrześcijaństwa. ponad 92 lat, jak gdyby nie zdołał stawić. Na ulicy, rzadko, Kolegiata bardzo w pełnej orientacji widzi umysłowej i z niezwykłą przytomnością pogląd duchowy który, pozbawiony go nie zdradzi: ani wiary: ogólnej. Ale ani przekonań: wiecznych: bez utraty przeciwnie kierunku. Z Watykanu. dobrej zawsze: słyszy: bardzo. że Kard. potrzebny. materialny duchowy. tylko, który Papież. Odrzucenie pewnych jego opinii. i z miłością ojcowską uczy: swoim synom pomocy i rady; nauczycielskiej: Zjadł. nie to przynajmniej. bez gwałtu i ucieczki naszych. w jakiś kierunek, przeciwnie w którym wiarę jego wiarę z wiarą jego pod jego. Życie duchowe. potrzeby. Świata. (i rządy, przekonania. jego otwarcie. wyraźnie. stanowisko. wyraźnie. przekonania. by wkład. nowy życie.

A Papież pomnik. w niewoli. myśli życia. wielki. Kard: Leon XIII 106 Leon XIII przez nas encyklikę: nie zgrzeszy: że pomnożył jego wyjątkowe stanowisko: który zajmuje jedno Niemiec. Cesarz: jest drugi najwyższy. osobisty: nowy. epoki:

Bo ten Kard. encyklika jego jest wielkie zdarzenie: umysłowe przeciwnie wyjątkowe: na cały. znamienne duchowe wielkich. wrażliwe. Którzyśmy z wyżyn czystych prawdy będą Kard. pomnożą. nowe i Kard. potrzebny. umysłowe. Leon XIII nie tylko jest wielkim. jakiejś. bez wątpienia. z filozofii:

Czy mówi o podwali. pewn: i powszt. wiad.
świecki, czy wykła. wiary małżeń. lub bezda
ków. wolno, czy przez o życiu dane: ani obo
wiąz. obyw: o wolnomular. lub duchowieńst. Demo
zawsz. przedsta. te proble: jako najdujące
filoz. pojęcia ~~we wszel. we~~ ~~we~~ ~~wspólnej potrzeb~~ wszelkiej. wiej. w filo. chrześ.

Już od młodo. wyrosł. te filozo: a jako
~~drugiego kierun~~ wyjś. miło. do niej w różnych
stron. a zwł. pojęcia. już w drug. połow
ostat. ośm wspom: encykl. o potrzeb. odrow.
wiedz. na zasad. filoz: św. Tom.

Wiado. jakie wiej. wywarła ona na umysł;
jakie polemi. wśród uczon. stoj. po za Kościół;
jaki entuzyazm u wszyst; jakie niedos. ale
egzyst. i głęb. wpływ. u wszyst.

Teraz. do encykli. która była przyczyn:
stud. filozof. Ktoś. z uczn. szczyt przedsię
wzięcia: zakr. zadań: zwł. w związ. z kwest
to Bo nie być w pełni. wiary. przekonyw.
Ale trzeba: w/szystkie encykl. otacz. Ojców.
Słowo. krótki jak. filo. chrześ. zastrzeż. moż.
do nieprzytom. problem. życia i otacz. świat.
Zadan. filo. jest pewnej rzeczy: w wyjaś.
i wyraz. zgody. polityk. społecz: obchod.
z bliż. św. przekonań. otwarcie serc.

Zalec. gdyż do tej pory Leon XIII
w przemyśl. nauczaniu - zgoda. a
przeciw. świecie: umysł: dość powszech -
że miał lat 81 gdy już: encykli. o chrześc.
robotni. a 84 r. gdy ostatn. przed.
zwł. o demokr. chrześc.

a chodzi encykli. żeby. nie jest wyłącz.
katol. mowi. jedn: z Leonem: ale. jemu
a bardz. idzie: teor. przez polityk: społ.
obejmuj. wszyst. głów. zasad: o rodz: społeczn.
i państ. A tych teor. wyjmuj. jedn: które
dzisiej nikt. stoją. za uczniami. kwest.
socjal: mówiąc. od początk. XIX stul. europ.
wydarzeń: a bez. której. polityk. i przyszł.
przyszł. bowiem. zakres, zdaniem,
nie znikną ostat. społeczn.

Trzeci sęg. proble: da się wym. w dwóch pyt:
1° Jak. prodko: użyteczny użyteczn. do:
jaki użyteczn. tow.: ?
2° Jak. użyteczny. sprzedaż. prodno: za
rund pomierzony ?.
3 Dwóch tych pytań pierw. przy rozwoj. indust:
zbliż. się do mistrzowsk. rozwiąz: Produkt:
wielaka przez dostrzegalne. się oczyt. Techn.
a w uczyt. obyt produkcyo: Towar: w
oczach ucz. dobro: do zadowolnej. dostęp:
i wzr. przemysł. czas, gdz. przy udoskon: ilość.
konsum. produkt. odległ. sęg. lub kosztu:
będ. się spieszen: taki zewn. a czas jako po
wzgl. punkt. ziemi w rzeczy. odpęd. i bo
bezd. umiej. ces. To wiadomości. przy spow.
wzgl. wzgl. i Tatrz. zaberpieczy. zwrot
potrzeb.

Ale drug. wypt. jest dale. trudn. do wcześ.
i stos w wiadom. stosu. do pierw. Wozi.
bez kosza: twardy. się pilki wzrost.
powst. naturel. będzie: produkt. będ. nag
wota, towa. będ. tania: ale produ:
będ. umiesz powst. za cenę skromnej.
życia: a stąd robotni: Tabl. wzrost produkcyi.
zaopatrzenia. odbiór. cenne kolei. zysk:
C pomiesz. robot. dzi. żyj. z tej strony — a
one jest większe. Dla wzr: zasto. w produkt:
lub też do robót. wiecznej: spadku: robot.
będ. ubóst. cenny wzr: a nie wzr. przemysł.
wzgl. do. z tej niedoli.

Dodaj. że do niedaw: nadzy mieli w Francyo.
za to kwest. praktyk: że rzecz. stan. ubóst.
ekonomicz: tak. wz: niezgrab. kapitał. zwolen.
zemsta: międzynarod. zemsty: w pol. takie: letter:
na wyrok. wiecznej. 2 drug. stron: bez. obło.
organizm: wzr: gdzie rzeka: w zmian.
produkt. aby z przyrod: stron. się pewno. spadły.
a była tak wzgl: żeb wystarcz. na stosu:
wymagany. wzgl. należy. do produkt: Jednak.
wzgl. te ustro: ustroju: w niektór. kraj: pewn
udane: w tym istnie: robotni: jednak. za
bardz: wobec opory klas rządz. upadnij. stary.

wielki przewrot w produk: nietyl. za minę swoją osobis. lecz za niebezpiecz. dla potęgi państw ~~[illegible]~~ i postępu cywiliz.

Ojciec św. podj. ten probl. z wielk. miło. dla cierp: a z niemniej: uczu. sprawiedli: dla pociąg. i chlebodaw:

Stawia wyso: robotni. aby ten lepiej uwydat. jego prawa. a ~~[illegible]~~ wyprowadz. jej z obowi. pracy społecz: Jeszcze był arcyb. w Peruz. gdy wiernym swojej wyłoż. szczyt. zadan. cywiliz: Dwa listy pasterz: o prawd. i fałszy. cywili. pozost. na zaw. świetn. pomnik: jego szerok. poglad. a miło. wszyst. któr. ~~[illegible]~~ pracuj:

Przypomi. że słowo któr. zabrz. w zaraniu Stwórz: poddaj. sob. ziem. i ~~[illegible]~~ panuj. nie zost. nigd. odwoł. Chociaż po upad. pierw. czło: panow: nad przyro: stało się uciążli. i odbyt. się w pocie czoła, pozost. praw. obowiązuj. a Kościo. jak pragn. dla wszyst. wszyst. zbawie. tak nie mniej żąd. żeb. każ. korzyst z praw jemu przyzn. przez Stwór. Dopó. człow. żyj. na ziemi, ma prawo i obowiąz. być jej panem. Taka jest wola Stwór. I w spaniał. słow. Kreśl. Leon XIII owoc: która już wyd. praca człow. cała cywili. na niej polega.

O święceniu niedzieli. –

Konferencya ewanielicka W. X. heskiego we Friedbergu przyjęła dwa wnioski:

1, Chrześciaństwo nie zna prawa święcenia niedzieli, jak to żydzi święcić musieli sobotę; ono chce uświęcenia całego żywota i pragnie, aby praca codzienna była także nabożeństwem. Mimo to z koniecznością cielesnego wypoczynku łącząca się potrzeba ogólna duchowego a zwłaszcza religijnego skupiania i wznoszenia się doprowadziła do regularnej czci niedzieli i nakłada ten obowiązek na chrześcian.

2. Chrześciańskie obchodzenie niedzieli góruje w nabożeństwie gminném, które będąc idealném samouosobieniem religijnego życia gminnego, przez pracę codzienną mniej lub więcej wstrzymywanego i tłumionego, działać ma oczyszczająco i wzmacniająco na resztę życia i dawać ma religijny charakter nawet rozrywkom niedzielnym, służącym rekreacyi –

Po niem: brzmi to głupstwo w sposób nast:

1, Das Christenthum hat kein dem jüdischen Sabbathsgebot entsprechendes Sonntagsgebot, es will die Heiligung des ganzen Lebens u. auch die Werktagsarbeit soll ein Gottesdienst sein. Aber das mit der Nothwendigkeit leibl. Erholg sich verbindende gemeinsame Bedürfniß geist. u. besonders religiös. Sammlg u. Erhebg ist zur regelmäß. Sonntagsfeier geführt u. macht sie dem Christen zur Pflicht.

2, Die christl. Sonntagsfeier gipfelt im Gemeindegottesdienste, welcher als ideale Selbstdarstellg des in der Alltagsarbt mehr od. weniger gehemmten od. getrübten religiös. Gemeindelebens zugleich weinigend u. stärkend auf d. übrige Leben wirken u. auch den der Erholung dienenden Sonntagsvergnügungen eine religiöse Weihe geben muß.

Hieron.

Generacyanizmu powiada Comm. in Eccles. p. 1112 (t. 3) Ex quo satis videndi qui putant animas cum corporibus seri, non a Deo sed a corporum parentibus generari, nareńce oto kreacyi i powiada że jest nauką Kościoła — c. Joan. Hieros. 22. Apol. adv. Ruf. III. 28

Grzegorz z Nazjaz.

De anima

v. 78. Opisawszy stworzenie Adama, tak dalej ciągnie. Takie było związanie pierworodzonego śmiertelnika. Ale potem ciało pochodzi ~~rodzi~~ się z ciała a dusza nieznanym sposobem z niem się łączy, z zewnątrz wpadając do ziemnej lepianki.

Dalszy ciąg tego miejsca jest albo zepsuty albo też źle tłumaczony —

In laudem virginitatis.

v. 391 ~~sy. nie całego czło~~wieka ojcem jest śmiertelnik, jak mówią (bają) lecz tylko ciała i krwi, dwóch rzeczy znikomych. Dusza zaś, tchnienie wszechmogącego Boga, z zewnątrz wpadając do ziemnej lepianki. —

(De mundo — περὶ κόσμου 32. Dusza i ciało jestem. Ona odłam bóstwa, światła niezmierzonego — autor kładzie te słowa w usta Manesa)

de anima l. X.

Dusza jest tchnieniem Boga, i niebieska została zmieszana z ziemnym żywiołem, światło w jaskini ukryte, ale cała i boska i nieśmiertelna.

De virtute

v. 59. Bo skoro dusza, jak wnoszę, i słyszę od mądrych, jest wypływ jakiś Boży, z niebios nam przychodzący —

De exterioris hominis vilitate περὶ τῆς τοῦ ἐκτὸς ἀνθρώπου εὐτελείας —

157 Ale dusza jest tchnieniem Bo

[illegible] [illegible] bardzo
[illegible] [illegible]

Do [illegible]

[illegible] [illegible]
[illegible]

Duszo! Któż to z skąd i czem
jesteś? Któż Cię uwięził w owem
ciemnem [illegible] i wstrętnem więzie-
niu [illegible] pożądaniami [illegible], zamie-
rzasz do piekła? Jakiś ty
zmieniony! Duchu z [illegible]
myśl z światem, lekkość z ciężarem? Bóg to nowy cud
wszystkie te rzeczy [illegible]
A jeżeli razem z światem [illegible]
zgrzot odebrałeś i [illegible]
nad [illegible] od pierwszej chwili
zgrzeszenia! Jesteś obrazem Boga
a czyż [illegible] [illegible]
[illegible]. Wkrótce [illegible]
matki [illegible]. Bo jakże [illegible]
[illegible], a sam zginąć. Jesteś
[illegible] jesteś. Potem nie [illegible]
[illegible], lecz [illegible]. To moja ostatnia
nadzieja.

Lecz jeżeli z nieba jesteś, Któż
ty i skąd? [illegible] pragnę [illegible]
Jeżeli [illegible] jesteś Boga i
[illegible], jak za dnia, odrazu
[illegible] i [illegible]. Bóg
nie przeczy, aby ta [illegible]
go [illegible], [illegible]
by [illegible]

Św. Hilary † 368
(in ps. 129, 6)
Dusza stworzona na obraz Stwórcy
nihil in se habens corporale
nihil terrenum, nihil grave
nihil caducum — ona jest
duchem — natura animae
spiritualis (in ps. 52, 7).

Ale z drugiej strony każde
stworzenie ma coś cielesnego
(zapewne ma to znaczyć, że
dla siebie istnieje rzeczywiście
że realiter subsistit) —
Dla tego powiedziawszy in ps.
118 litt. 10, 7 — b. ergo in hac ra-
tionali e incorporali animae
nostrae substantia primum, quod
ad imaginem Dei facta sit —
powiada znowu in Matth. c. 5, 8
Nihil e. quod non in substantia
sua e creatione corporeum sit.
Nam e animae species s. obti-
nentium corpora s. corporibus
exulantium, corporea tamen
naturae suae substantia sor-
tiuntur, quia omne, quod
creatum e. in aliquo sit
necesse e.

Oczywiście chciał uczony biskup
przeciw idealistom afirmować
rzeczywisty byt pojedynczych
dusz.
Widać to najlepiej, że nie
uznaje traducyanizmu. Dusza
nie może tak powstać, jak ciało
Tak pierwszym człowieku Bóg zła-
czył ducha nieśmiertelnego z
ulepionem już ciałem, tak
i w całym ludzkim rodzaju
ciało rodzi się z ciała i za
pomocą Boga kształt swój
przybiera właściwy a duszę
stwarza Bóg i natychmiast
stworzoną z ciałem łączy —
De Trin. X. 20 Cum anima omnis
opus Dei sit, carnis vero gene-
ratio semper ex carne sit.
Każda dusza jest dziełem Bożem
i co dzień Bóg nowe dusze
stwarza — in ps. 91, 4 Igitur
quotidie Ctus operatur: e ut
arbitror, animae initia, confi-
gurationes corporis, profectus e
incrementum viventium opus ejus
ostendunt.

Hieronym: † 420
adv. Rufin. II. 8 Ego vero
usque ad praesens certi e defi-
niti aliquid de hac quaestione
non teneo —
Ciekawe jest argument przeciw
preexystencyi (contra
Ioan. Hierosolym. 20

Bazyli i Grzegorz Naz. wiążą
te same nauki, że ludzie
płodzą ciało, a dusze stwarza
P. Bóg. —

Grzegorz z Nyssy walczy
przeciw preexystencyi dusz,
powiada, że to hypoteza bez-
zasadna i bezmyślna. Jedność
duszy z ciałem wymaga koniecz-
nie, aby razem z niem po-
wstawała, co widać zresztą
w wszystkich stworzeniach, bo
z żywej istoty rodzi się zawsze
żywa, coby być nie mogło
gdyby płód z początku był
bez duszy — Było tu niebez-
pieczeństwo dla autora, prze-
rzucenia się w tradycyanizm
jednakże tego nie uczynił.
Z hypotezy tradycyanizmu
tak sądzi, wypływa dusza
śmiertelna i podzielna — gdy
przeciwnie została stworzoną
przez P. Boga, chociaż nie
umiemy pojąć, jakim sposobem
się to stało. —

1.

36

Uczony opat słynnego klasztoru w Monte Casino wydał przed dwoma laty książeczkę o początku dziury (Si la origine etc. Palermo 1870). Dla tych, którym przedmiot wyda się już zbyt starym, [illegible] w czasopiśmie zajmującym się przeważnie bieżącemi sprawami, powiem dla usprawiedliwienia, że C. X. dopiero przed kilku miesiącami umieściła krytykę powyższej rozprawy. Wtedy dopiero w Krakowie dowiedziałem się o jej istnieniu, bo w niedostępnych stosunkach księgarskich, jakie w całych Włoszech istnieją, często się przytrafia, że książka wychodzi, a nie jeden księgarz w tem mieście nic o niej nie wie, jak Braccio dopiero po latach o niej się dowiaduje.

A gdy książka jak wychodzi jeszcze w Palermo, w prowincji tak mało mającej stosunków z resztą Włoch jak Sycylia lub Sardynia (gdzieli tam więcej jeszcze), to chyba szczęśliwy przypadek sprawi, że egzemplarz jakiś dostaje się do Rzymu i to jeszcze w ręce czytelnika, który nie zaniechałby na przeczytaniu zaraz poźniej jeszcze krytyki tego co przeczytał, napisze. Nie małego, wyznaję, przypuszczenia potrzeba było takiego pomyślnego wypadków, że Civ. Cat. obznajmiła nas z tą broszurą, a drugiego, że egzemplarz broszury aż w Neapolu dostał się do moich rąk.

Przeczytawszy go nie miałem z razu ochoty o niej coś pisać, bo gdy w sprawie, w której panuje zupełna zgoda najwięcej teologów, przyrodników i obcych, odezwie się głos przeciwny a stały dogmatom, nie wiele to znaczy i nie stanowi [illegible]. Jednakże wysokie stanowisko prałata, Tamarczyna niezależność prawdziwie krytyczna z zamiłowaniem przewodniczenia jednemu z najsłynniejszych zakładów chrześcijańskiej oświaty i pobożności nie pozwoliły mi milczeniem pominąć autora. Prawda bowiem jego nowym jest przykładem liberalnego usposobienia panującego od dawna w starożytnym klasztorze – a jeżeli we Włoszech mało jest duchownych, którzy by sympatyzowali z ówczesnym prądem, nie mniej jest on szkodliwym, możności gdy nie w pojedynczych głowach lecz w całym zakładzie rzymskim się odzywa. Nie może bowiem tendencja materialistyczna w psychologii głośno występująca w dziełach [illegible]

opata, powrotu bez odpisu do
mnicha jego zawiadomił przeczytawszy
nie mogę nie mieć sympatyi wielkiego
odkrycia w umysłach antidogmatycznych
stron pewnej części katolików
Kaferdy w seminaryum potrzeba
zrobić Dowcip, czasem umysłowe,
czasem barwiste, tę całą tendencyę
wszerz Dalej. A jeżeli dodamy
że najrozmaitszy z tamecznych
literatów, znany O. Tosti w swoich
monografiach historycznych bliski
spełnienie w duchu liberalnym
i postępowym tych wszystkich prawd
przeczytanych Corrispondent
bo nawet Dalecki, bo i to umie
uważny wielce liberalno-katolicki
elukubracye - jeżeli wspomnimy
na wiadomości, które od roku 1857
i bieżącego wyroste powodem
publ. w Rivista Contemporanea
Cusani wyżej, aby się utrzymać
w Turinie u Rządu z nawet wstecznym
liberałom ubarwić się umiejętnie
czyn konieczne potrzebny dla
narodowej partyi pewnej ostatniej
włoskiej - choć dzisiejszy nie
na to [illegible] S. Benedyktyn
wydrukował wyrok swoich w M. P.
Wtedy nie zbytecznie wyda się
[illegible] Kleinow, i jako katolicy
uważają na umysłach, co się
dzieje w M. P. ani bezwarunkowy
potępieniem, z jakiej przyczyny
wydawnictwo [illegible] książki.

—

Dla teologów polskich, zostających
w bezpośrednich stosunkach
z przeszłością niem. wydawnictwo ma
nie interes specyalny, bo główne
[illegible] tendencyą, także w Niemczech
u teologów wszelko, u
filozofów i naturalistów wyżej
się [illegible].

—

Przystępuję do nowej samej.
Autor pisząc o pochodzeniu duszy,
pomimo Kwestyą ściśle związaną
z prawdami wiary, Teologiczną
zamiast nie zgoła się nie zajmował
i nie było prawie Ojca Kościoła
który by nie zabrał w tej głowie
jakiejś wyraźnej wzmianki
o niej. W takiej Kwestyi
trzeba bardzo skrupulatnie
oznaczyć punkt widzenia, gdyż
od niego wszystko zależy - i
wszelkie Kwestyą i stosunki
prawd, z nią zostające, wyłożyć
w bliższym lub dalszym rozwinięciu
koniecznie tego wymagają.
Przede wszystkiem trzeba oznaczyć
czy Kwestyą [illegible] jeszcze jest
otwartą, czy już ostatecznie zo-
stała [illegible]. W drugim razie
pogląd, mający już cel tego rodzaju
pracowania, może [illegible] tłumaczyć
zgłębić, wyjaśnić, ale nie

może i nie powinien ani na [illegible] stronę z owego szlachetnego przez Kościół celu. Tam objawienie, tam prawda, do niej nastosuje badania swoje.

Jeżeli pierwotnie kwestya jeszcze jest otwartą, oczywiście większa swoboda dostaje się tym, którzy badają ją zechcą, i byleby ta swoboda nie wyradzała się w zupełne wyuzdanie. Bo dociekania w badaniach naukowych, mianowicie gdy przechodzą w dziedzinę teol: nigdy nie powinien zapomnieć o słowach niekoręgowanych apostoła: omne intellectum redigentes in servitute Christi — Wolność jego tam gdzie niewola Chrystusa, a jak niewolnik zawsze nosi liberyę Pana, do którego należy, tak i dociekania w każdej chwili pamiętać powinien, kto jego jest panem. Do niego nastosuje myśli swoje, i jego prawdę mieć będzie na oku nawet w najoderwańszych badaniach. —

Nie zawsze wszakże od powstania wszystkiem, co napisano przed nim pierwotnie w zgodzie z Kościołem, który każe zachować opinie ojców, i przedewszystkiem zapytać się, jakie były ich przekonania ~~zgoła~~ odkładając na później pytanie, czy pochodzenie duszy objęte jest dogmatem, lub tylko logicznym jego następstwem, przyjmujemy zatem z autorem (str. 8) na chwilę, że to jeszcze sprawa zupełnie otwarta. Jednakże nawet w tym razie nie wolno nam opuszczać tej powagi bez żadnego względu na zdanie teologów dawniejszych a szczególnie Ojców i doktorów Kościoła. Przecież wykład ten nie uszanował autora i chociaż powszechnie wiadomo, że od V wieku (o dawniejszych nieco później pomówimy) aż do Św. Tomasza a po nim aż do najnowszych czasów dzisiaj istnieje jednomyślność najsłynniejszych teologów i że pojedyncze dusze P. Bóg stwarza ile razy nowe dziecko się rodzi, ~~stanowczy~~ wszelaki opat ~~autor~~ nie waha się powiedzieć na str. 14 że ta jednomyślność wszystkich teologów jest ~~wypływem~~ wschodzi z przemożnej niemego może fizyologii i że pierwotnie mógł wszędzie pisano (str. 17) który nie szli ślepo za Arystot. W skutek czego ~~autor~~ opat zapewnia, że rozmnożenie się duszy [illegible] z duszy Adamy, jak jest w zgodzie z zdrowym rozsądkiem

kiem i pismem św. Jeżeli z dru-
giej strony przypomniemy sobie,
że Św. Tom. twierdzenie to bez
ogródki herezyą nazwał, że
od czasów Św. Hier. ani jeden
wielki teolog za niem się nie
odwiedzył, że wreszcie są dekreta
soborów i bulle dogmatyczne
papieży, zamieniające powieściową
o początku duszy naukę, jeśli
nie w dogmat, to prawie w dog-
mat, trudno wystąpienia
D. Gravina nie nazwać bardzo
śmiałem. Doprawdy potrzeba
było na to nadzwyczajnej odwagi

c. II. melkony se tlwd fisme s. sufflavit in faciem ejus spiraculum vitæ, nantly ně dwse fist fejne inlotu, w fowg, kterey ga tah te, narle rangua ant. dominum fidei catholicæ sententiam, Sam tweydi: animam rei esse a deo tamquam rem quam fecerit. –

c. V. Zadnje sobie pytanie ony P. Bog stworzył dusze ex nihilo an ex aliqua re, quae jam ab illo facta quidem fuerat, ned anima nondum erat, bo nelo tahne je z tnéjsarej pri materialnem postatu –

VII At vero illa spiritualis materies si fuit ubi unde anima fieret, vel si erat ubi unde animae fiunt, quid ipse ē quod nomen, quia spiro, quia vivo ē nebo quod ēt fuerat? Vivit, animat? Si vivit quid agit e quid operatur universitatis effectrix? Desatane vita gentis, an miseræ an nentra? Vivere aliquid ..... si autē jā vivit nec beato nec misere, quomodo rationalis erat? Quod si tunc rationalis facta est, tū ex illa materie naturæ humanae animae facta est, irrationalis ergo vita materiēs erat animae rationalis, id e humanae? Quid ergo inter illā peccorum distabit?

IX. Si autē anima irrationalis materiēs est gerdan vel, de qua fit anima rationalis i.e. humana mirum quaendam etiā ipsa irrationalis unde fiat? ... an ille de materie corporali? cur non ergo et iste ... si corpus ē materies animae irrationalis ē anima irrationalis ē materies animae rationalis, primum dubio corpus ē materies animae rationalis. Quod nemine inficiari reor. Anima ergo rationis, nisi quia ē ipsa anima hominis in genere alicujus corporis fuerit. –

Catholicae fidei non convenit introducere animas pecorum in homines aut hominum in pecora transmigrare

X ng o wędrówce dusz, przechodzeniu tychże z ciał ludzkich w zwierzęce, o błędach Manichejczyków – konieczną XI 4 rozdz: Leni słowy: nie ē ich materies animae humanae, anima irrationalis. –

XII duszna nie podlega ani z gleby ani z gruzy lub pomieszaniec rozd: Corpus autē aliquod e. terreum e. coeleste, conversi in animā fieri naturā incorporeā nec quoquā versicse nec fieri hoc habet. –

XV. Quapropter nō ē gardē humanae animae natura nec de terra nec de aqua nec de aere nec de igne quolibet; sed tamen crassioris corporis sui materiā h.e. humidā quādā terrā, quae in ramis versa ē qualitatem per subtilioris naturā corporis administrat. i.e. per hunc ē aereum (dowody anatomiczne

[illegible] 19. 14

XVII Dla [illegible] sangwinis [illegible] Manes. Nie potem, dla nas ō duszy rzecz jest, ta brzmi część odpowiada duszy: anterior quippe pars posterioris merito praeponitur, quia ō illa ducit, illa sequitur, ō ab illa sensus ab illa motus ē, sicut consilium praecedit actionē. —

XVIII o stosunku duszy do ciała i anatomii mózgu —

XIX Stosunek duszy do ciała narządzi [illegible] ale nie [illegible] jest

XX Te same [illegible] — [illegible] omne corpus in omne corpus mutari posse credibile ē: quod [illegible] ante corpus mutari posse in animā, credere absurdū ē

XXI Quāobrē neq illud audiendū ē quod quidā putaverunt, quintā quandā esse corpus unde sit anima quod nec terra nec aqua sit nec aer nec ignis ... sed nescio quid aliud quod careat usitato nomine sed tamen corpus sit — (Cf. Cic. Tusc. I.) ... Desinat (anima) ergo nunc interim suspicari se esse corpus, quia si aliquid tale esset, tale se nosset, quae magis se novit quā coelū ē terrā quae per sui corporis oculos novit. —

Si autē corpus esse dicunt aliā qualibet notione omne quod ē id e omnē naturā atq substantiā, nō quidē admittenda ē ista locutio... nō tamē nimis ē de nomine laborandū. Nā ē & nos dicimus, quidquid anima e. nō esse hoz quatuor notissimoz elementoz quae manifesta sunt corpora, sed neq hoc esse quod Deus e. Quid sit autē nō dicitur melius quā anima vel spiritus vitae. Unde sit autē i. e. de qua velut materia facta sit vel de qua perfecta beataq natura defluxerit vel utrū omnino ex nihilo facta sit, etiā si dubitatur e quaeritur, illud tamen minime dubitandū e. e si aliquid antea fuit, a Deo factū esse quod fuit, e eū nunc a Deo factū, ut anima viva sit: aut enī nihil fuit aut hoc quod e. nō fuit

XXII sq. druga hypoteza, że dusza ludzka może zostać stworzoną z natury anielskiej lub zkąd pochodzi

XXIV porusza nową hypotezę, wedlug której dusza zostala stworzoną napród [illegible]; aby później była połączoną z ciałem — Credatur ergo, si nulla Scripturaz auctoritas s. veritatis ratio contradicit, hominē ita factū sexto die, ut corporis quidē humani ratio causalis in elementis mundi: anima vero jā ipsa crearetur, sicut primitus conditus ē dies, e creata lateret in operibus Dei, donec eā suo tempore sufflando i. e. inspirando, formato ex limo corpori insereret.

XXVI Sed hic mirabitur aliquis de ho-
tus quaestio. Si enim ja facta erat an-
ma, e latebat, ubi e posset esse
melius quam ibi? Quid ergo fuit causae
ut animae innocentes vivens inserere-
tur vitae huius carnis, in qua offen-
cendo, ipsum qui ea creavit, offenderet?

XXVII Sed si ad hoc fit anima, ut
mutatur in corpus, quaeri potest si
nolenti compellatur. Sed melius
creditur, hoc naturaliter velle, i.e.
in ea natura creari ut velit, sicut
naturale nobis est velle vivere; male
autem vivere se non e naturae, sed
perversae voluntatis ...

XXVIII Si autem aliquis non vult
ea existimare facta, nisi cum
ja formato corpori et inspirata
videat quid respondeat, in quae
situm unde facta sit. Aut enim
ex nihilo dicturus est Deum aliqui
fecisse vel facere posse, illa inmuta-
tione operis sui — aut
non de nihilo — et laborabit inqui-
rendo quaenam ille natura sit ....
Certissima potest videri antelogia
[illegible] Kozmy Kniggs ta uwaga.
Nunc tamen de anima quae Deus
inspirauit hominis sufflando in eius
faciem nihil interimo, nisi quia ex deo
nisi est aut non est substantia dei, et non
incorporea i.e. non est corpus sed
spiritus .... veritas facta, ut in ejus
natura natura ulla corporis vel ir-
rationalis animae verteretur; ac per
hoc de nihilo, et quod sit immortalis se-
cundum quodda vitae modum quae nullo
modo pati amittere; secundum quandam
vero mutabilitatem qua pati vel deterio-
rari vel melior fieri, non omnino ex
mortalis posse intelligi ....

Lib. X. de Gen. ad litt.

I. — quomodo modo rebelli possint si
non possint qui credunt animam de
anima hominis, sicut carnem de car-
ne fieri, a parentibus in filios u-
triusque rei transfusio demonstratur.

Pomadzyć zwolennicy tej opinii,
że gdyby P. Bóg był stworzył człowieka
drugiego, byłoby jiszno siedmio-
ramienne — a ratem owsem rozlen-
dzsza Kozy wszeta natala z lidzama
Nato zaraz odpowiada trafnie
Aug. Uncie suppositum facile occur-
rit. Si enim propterea putant
animam mulieris ex anima viri
facta quia non scripta e. quod in
mulieris facie flaverit Deus, cur
credunt ex viro animato feminam
quando ne id quidem scripta e.?
Unde si Deus omnes animas homi-
num nascentium, sicut primam, facit
propterea Scriptura de aliis tacuit
quoniam potest quod in una facta
commemorata e. etiam de ceteris
prudenter intelligi.

Przeciwnie, dobrze Aug. pisze iż
nie było jiszno zamkowej, jirchi
dzsza Kozy dzsyc zgrzebnej pomiale

angeli Dnoe Deum - Scripturæ
testig tenor no debuit me hoc
tibi facto putare ng quod ꝑ
do. illo dixerang. Proinde quia
nō dixit de anima viri facta esse
anima mulieris, conuincentig eos
dictus. eo ipso nos admonere volu
isse hic aliud putare quā de
vñ anima noveramꝰ i.e. ratio
liter. datā esse mulieri.
A loco hr tenus sparsim tracta
principalia, ꝗbꝰ Ada pomada to
hoc a loco dicit. Quanto au
tang amantiꝰ dicerit, Et
anima de anima mea.
Vbicunq; : Non tamen hoc ta me
gna, quaestio ꝑ volūtate. ut
nihil hoc manifestū certiꝰ te
neamꝰ.
V. Restat ut aut de nihilo cā
fuerat aut de aliqua spiritali
tamen rationali creatura. Sed
de nihilo fieri aliquid consumatis
operibꝰ, quibꝰ creauit omnia si
mul, volentes ē. velle monstrare
e utrū persuasionis documentis
obtineri possit. Ignoro —
Quecunq; tenor gressus mee je
iechanne hypotheny ogladzaꝰ
hic igitur se ponderat anima sic
V. Quod ergo de Angelis dicit
parentibꝰ q deꝰ creet animas
nulla mihi de canonicis Libris
occurrit auctoritas. Nullo
modo, tag ex mundi corporei
elementis
VI. Illud ergo ꝑ videamꝰ, nihil
potig sententiae divina testi
monia suffragentur. eine qua
Dicitur anima una Deū fecisse
e dedisse primo homini, unde
ceteras faceret. nihil ex ejꝰ cor
pore cetera hominū corpora; an
ei qua dicitur singulos singulis
facere viros. illi una, nō ex
illa ceteras —
Proinde ꝗ hic mihi ꝑsuasi
vi, i pohamyta, ze mogeš bez
trudnosci na obie strony —
VII Jedno miejsce z Ks. Mądr.
ma niektore wzruszone o Chryst.
odkrycia na ꝑsiwięż. —
IX. Illud etiā quod apud Ecclesiasten
scriptū e. Et conuertatur pulvis
in terrā unde fuit e spiritꝰ revertatur
ad Deū qui dedit eū, neutri
sententiae contra alteram suffra
gatur, sed inter utraq; conuenit
Quo testimonio tanc certius admone
mur, ex nihilo Deū fecisse animā
quā primo homini dedit, nō ex ali
qua ꝑ facta creatura, sicut corpꝰ
ex terra —
X- Na nic się nie zda, mieć ꝑsiwe
ꝑsiwłosy, zmarszczki — ꝑsiwe się ꝑsie
dzieć, ale nie rozumieć

bo na to potrzeba stanowczego
świadectwa i nisi aliquid tā certū
proferatur quā certa proferuntur
quibus ostenditur quod Deus anima
fecerit vel quod ea pismo homini
dedent, quonam modo per Dn. nisi ob-
quia patrimonii sta quaestio sol-
vatur ignoro — —
Powinno było pismo ś. uczynić
wzmiankę o duszy pierwszego syna
Adamowego, skąd się wzięła, bo
Ewa nie urodziła się z Adama
zatem i dusza jej w sposób nad-
zwyczajny mogła jej być nadaną
XI. Rozbiera ad Rom. V. 12 19,
quod unum hominem peccatum in hunc
mundum intravit — Zwolennicy
tradycyanizmu [illegible] z tego uwagi
że [illegible] [illegible] nauki,
gdyż grzech [illegible] się wcieli
a jeżeli dusza [illegible] duszy rodzi-
[illegible] się [illegible] lecz wprost od
[illegible] [illegible] przybywa,
skąd w niej zmaza grzechu po-
chodzi? —
XIII Korzyść tej hypotezy: Secun-
dū hanc sententiā nec rē ab-
surdissimā dicimus, quod caro sine
anima concupiscat; nec Manichaeis
consentimus ... nec alicui animae
nō esse necessariā Xti gratiā dicere
cogimur —
XIV Zarzut generacyanizmu co do uspra-
wiedl.: quomodo possit justificari
per illius unius hominis obedientiā
si per alterius unius inobedientiā
rea nō e? Haec vox eorū e. qui
animas hominū ex hominibus pa-
rentibus creatas volunt, nō quidē
nisi a creatore Deo, sed sicut etiā
corpora. Non eni ē haec parentes
creant —
Quibus respondetur, animas quidē
corporibus hominū Deū novas
singillatī dare, ad hoc ut in carne
peccati de originali peccato venien-
te recte vivendo carnalesque con-
cupiscentias sub Dei gratia sub-
igendo, meritū comparent, quo
cū ipso corpore in melius trans-
ferantur tempore resurrectionis —
XV Zarzut tradycyanistów, dowody
gdy nieochrzczony schodzi z tego
świata, karany jest słusznie za
grzechy swoje własne, ale cóż
o dziecku powiemy: illa vero
anima cui quaedā contagio
tracta de carne peccati, si de
illa prima anima peccatrice nō
creata e. nullo modo imputari
po. (neq enī ullo peccato, sed
natura quae sic facta e. e Deo
dante carni data e.) cur alie-
natur ab aeterna vita, si
baptizando infanti nemo sub-
venerit. Aut forte nihil oberit?
Na to odpowiada Aug.:
Hic pro sua causa quid res-
pondere possint, qui secundū

Scripturae sanctae vel quod apud eas invaniatur vel quod eas nō adversetur, conantur asserere animas novas nō de parentibus tractas corporibus dari; nondum audisse vel ipsa legisse fateor.

Varesce ab ingenio meo e remotissimū, nec nascatur infans, vel continuo vel cito moriturus, sed hoc ita occultum e ut neutros adjuvet, de quorum nunc sententiis disceptamus.

Illa enī explosa opinione qua putantur animae pro antea tae vitae meritis in corpora detrudi [illegible] qui animae traducē [illegible] possunt pro se ostendere [illegible] aliorum [illegible] celeretur, re[illegible] aliorum [illegible] qui eas dari novas volunt singulis singulas.

XVII et XVIII. Mówi o miejscu. Ks. Nadr. Quer erā ingeniosus etc. odnoszonem przez niektórych do Chrystusa.

Denique si a me quaeratur unde acceperit animā J. Chr. malle quidem hinc audire meliores atq. doctiores; sed tamen pro meo captu libentius responderī, unde Adā quā de Adā.

XIX Rozbiera miejsce z Hebr. VII 4 19 gdzie mowa o Lewi, qui decimatus e, adhuc enī in lumbis patris sui fuit.

Dowodzi że w żadnym razie Citus nie był w Tonie Abrahi i secundū animā, co do Lewi, mógł także być tylko secundū carnē.

XX Quapropter quod anima Citi nō sit ex traduce animae illius praevaricatricis puto quod etiā ipsi qui animarum traducē defendunt consentiant, per semen quippe concumbentis patris transfundi etiā semen animae volunt, e quo genere conceptionis Citus alienus e.

XXI. Breviter itaq colligā: si potuit e de anima fieri (quod cū de carne diceremus, forsitan intellectū sit) ita e de traduce animae Citi, ut nō secū labē praevaricationis attraxerit; si autē sine isto reatu nō posset inde esse, nō ē inde. Iā de caeteraq animarum adventu, utrū ex parentibus an deinceps sit, vincant qui potuerint: ego adhuc inter utrosq ambigo e moveor aliquando nic aliquando ante nic salvo eo duntaxat, ut vel corpus esse animā vel aliquā corporeā qualitatē s. coaptationē, sicut dicenda e. quā Graeci ἁρμονίαν vocant, nō credā etc.

XXI.
Simpliciē animae substantiā incrementis augeri corporalibꝰ nec illi putaverunt qui eā corpꝰ existimant, quoꝝ in parte sunt maxime qui eā ex parentibꝰ creari opinantur. —

XXIII His igitur quantū pro tempore potuimꝰ pertractatis, omnia paria vel pene paria ex utroq latere rationū testimoniorꝝ momenta pronuntiarē, nisi eorꝫ sententia qui animas ex parentibꝰ creari putant, de baptismo parvulorꝫ praeponderaret. De quibꝰ quid eis responderi possit, nōdū mihi interī occurrit —

XXV. Deniq Tertullianꝰ quia corpꝰ esse animā credidit, nō ob aliud nisi quod eā incorporeā cogitare nō potuit e ideo timuit ne nihil esset, si corpꝰ nō esset, nec de Deo valuit aliter sapere —

Itē cū animae etiā colorē daret aeriū ac lucidū, ventū e. ad sensꝰ quibꝰ eā membratim quasi corpꝰ instruere conatꝰ e. (Tert. de anima c. 9)

S. E. Msgr Desprez Arc. di Tolosa
Dia di S. Isidoro 18.

Zdaje mi się, że kwestya o pocho-
dzeniu duszy nie jest dzisiaj otwartą
lecz stanowczo rozstrzygniętą. Albowiem
Bulla Piusa IX o niepokalanem
poczęciu ~~opiewa~~ ogłaszając dogmatem
naukę ~~[illegible]~~, według której Bł. P. M.
w pierwszej chwili poczęcia swego
została zachowaną od wszelkiej ska-
zy grzechu pierworodnego =
skoro zaś żadna nie pozostała
wątpliwość co do początku bł.
duszy, w tej że Bulli wytłumaczony
przytoczony dekret Aleksandra VII, potwier-
dzający ~~[illegible]~~ dekreta ~~[illegible]~~ poprze-
dników swoich ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ Niepok.
~~Poczęcia~~, wydane na ~~korzyść~~
tej nauki, ~~[illegible]~~ o niepokal. Pocz. N. P.
powiada, że dusza w pierwszej
chwili stworzenia swego i prze-
lania w ciało została uchowa-
ną od skazy pierworodnej – ejus
anima in primo instanti crea-
tionis atq. infusionis in corp.
etc... Te słowa Aleksandra
nazywa Pius IX stanowcze,
w których wyraził prawdziwą
myśl Kościoła (decretoria
verba... quibus sinceram eccle-
siae mentem declaravit)
I w istocie jeśli słowa Alexan-
dra VII były stanowcze, bo
trudno im nie przypisać cech
dogmatycznych, właściwych
wszystkim wyrokom ex cathedra.
A gdy drugi papież o poprzedni-
ku swoim powiada w bulli dogm.
że dobrze wyraził naukę Kościoła
za prawdę, trudno nie mieć tej
nauki za obowiązującą de fide.
Dwie więc konsekwencye moje zro-
zumieniem wypływają z bull pa-
pieskich, wydanych w sprawie
N. Pocz. N. P. osobno.
1° że dusza N. P. została stworzoną
bynajmniej zaś podjęta się z dusz
rodziców, jak mniemają tradycyanie

Neq enim nō omnes haeretici Scrip-
turas catholicas legunt, nec ob
aliud sunt haeretici, nisi quod eas
nō recte intelligentes, suas falsas
opiniones contra earum veritatē
pervicaciter asserunt. Aug. de
genesi ad litt. VII. 9

Homo in honore positus non in-
tellexit; comparatus ē jumentis
insensatis ē similis factus ē eis
Ps. 48, 13.

omni animae rationali sine
ullis disputationis ambagibus
naturaliter ē veraciter insitum ē,
esse omnino incommutabilē ē incor-
ruptibilē Deū – De genesi ad litt
VII. 11. –

Zdaje mi się że kwestya o pochodzeniu duszy nie jest dzisiaj otwartą lecz stanowczo rozstrzygniętą. Albowiem Bulla Piusa IX o niepokalanem poczęciu ~~opiewa~~ ogłasza dogmatem ~~[illegible]~~ naukę, według której Bł. P. M. w pierwszej chwili poczęcia swego została zachowaną od wszelkiej skazy grzechu pierworodnego. Ażeby zaś żadna nie pozostała wątpliwość co do początku bł. duszy, w tejże Bulli czytamy przedrukowany dekret Alexandra VII, potwierdzający ~~[illegible]~~ dekreta poprzedników swoich ~~[illegible]~~ ~~Niepok. Poczęcia~~, wydane na ~~[illegible]~~ rzecz nauki, o niepokal. Pocz. ~~[illegible]~~ N. P. powiada że dusza w pierwszej chwili stworzenia swego i przelania w ciało została uchowaną od skazy pierworodnej — ejus animam in primo instanti creationis atq. infusionis in corpus etc... Te słowa Alexandra nazywa Pius IX stanowcze, w których wyraził prawdziwą myśl Kościoła (decretoria verba... quibus sincerum ecclesiae mentem declaravit)

I w istocie już słowa Alexandra VII były stanowcze, bo trudno im nie przypisać cech dogmatycznych, właściwych wszystkim wyrokom ex cathedra. A gdy drugi poprzednik swoim powiada w bulli dogm: że dobrze wyraził naukę Kościoła, za prawdę trudno nie mieć tej nauki za obowiązującą de fide. Dwie więc konsekwencye mojem zdaniem wypływają z bull papieskich, wydanych w sprawie N. Poczęc. N. P. osobno 1° że dusza N. P. została stworzoną bynajmniej zaś podłączyła się z duszą rodziców, jak mniemają tradycyjnie

Neque enim non omnes haeretici Scripturas catholicas legunt, nec ob aliud sunt haeretici, nisi quod eas non recte intelligentes, suas falsas opiniones contra eas veritate perversitas arcerunt. Aug. de genesi. VII. 9

Homo in honore positus non intellexit; comparatus est jumentis insensatis et similis factus est eis Ps. 48, 13.

omni omnino rationali sine ullius disputationis ambagibus naturaliter et veraciter inscitia est, ene omnino inconstabilis et incorruptibile Deo — De genesi ad litt VI. 11. —

Gravina su a origine [illegible] a anima umana Palermo 1870

Str. 8. Twierdząc że wymienionych czterech hypotez dwie są bez znaczenia (str. 7 był powinien powiedzieć, heretyckie) przypisuje S. August. sympatye dla Tradycyan. chociaż wyznaje, że nie śmiał stanowczo za nim się oświadczyć (List 166 do Św. Hiern.)

str. 9. Ojcowie grecy wierzyli że w chwili poczęcia dusza łączy się z ciałem (Zacnosz Basil. Gregor. Nyss) Cesary - a w czasach Św. Hieron. zdaje się i zachód cały podzielał to mniemanie. Aug. ep. 190. c. 6, 20

12. Noi quindi assorellando la fisiologia alla teologia diciamo che il corpo sia animato sin dal primo istante di sua concezione e che viva e cresca per l'azione attiva della propria anima -

(Dowód teol. dał z niepokal. poczęcia N. M. P.)

str. 13. Dowody na powyższe zdanie o uświęceniu Jeremi i Jana Chrz. w łonie matki o obecności P. Jezusa w łonie Maryi podczas wizyty u Elżbiety - a trudno przyjąć, że tylko ciało przyjął Zbawiciel aby dopiero po 40 dniach przyjąć także duszę -

Inny dowód z ps. 50, 6 in iniquitatibus conceptus sum -

a Ks. Job. XIV. 4 Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine -

14. Tutto quindi e la ragione e la fisica e la scrittura c'insegnano, che il feto sia vivo sin dal primo istante di sua concezione. Resta ora a vedere quale sia il modo di questa concezione, se l'anima venghi trasfusa dal genitore, e sia quasi una estensione o piuttosto una moltiplicazione di

di essa, ovvero [illegible] di retta-
mente da Dio creata ed
infusa in ogni singolo cor-
po [illegible] della [illegible]
zione ÷

Ser. 14. ÷

Quest'ultima opinione, cioè che
l'anima fosse volta per volta
infusa da Dio, non fu che l'ef-
fetto di una ignoranza fisiologica
ed una conseguenza quasi legit-
tima della credenza, che l'ani-
mazione fosse posteriore alla
concezione. Una volta provato
che la esistenza dell'anima
sia contemporanea alla con-
cezione, nasce l'idea, che l'ori-
gine delle anime, come causa
primitiva, sia Dio, ma come
causa immediata possa essere
l'atto del genitore, siccome lo
è ugualmente pel corpo. —

Wykazawszy potem, że miejsca
przytaczane za hypotezą kreacyo-
nizmu nic na korzyść jego nie do-
wodzą, powiada, że Aug. Św.
dla tego tylko nie oświadczył się
stanowczo za trad. i nie nazywa-
go dogmatem (non dica chiara-
mente che questo sia il domma)
że był trzymany w przeciwnych fizyol.
str. 57

La possibilità dell'asserto, che
l'anima nell'uomo sia generata
dall'anima, è generalmente
ammessa da tutti i sani scrittori
cui la dottrina aristotelica
non fu di guida cieca, e du-
bitarono della verità del
creduto fatto fisiologico.
Voi poi diciamo, che la molti-
plicazione delle anime poste-
riori, dall'una creata da
Dio, sia la sola opinione
consentanea alla ragione
non solo, ma al senso
assai chiaro delle Divine
Scritture. —

Tamże: że nie ma ani jednego
miejsca w piśmie św. które by
uczyło wyraźnie kreacyi.
A provare in primo luogo
la possibilità di tal genere
di fecondità non è uopo
di grande raziocinio, dap-
poichè qui non si tratterebbe
più di esaminare la esistenza
ma la possibilità di tale
esistenza. E chi è l'uomo
che osi imporre limiti
alla potenza creatrice
della Divinità?

Fabrizi
Marocco
Antonio
Valentino
Q. Ciotti
Quaeberto

Andrea
Merwyk
Fr. Moron
Matia
Mastropietro

Q. quo animas humanas dicit
prop. in celesti habitatione
peccasse e prop hoc e corpora
humana in terra dejectas, sunt
Priscillianq dixit a. s.
C.M. Bracarenses II
a. 563
A.2.
S. Bonav. III Sent. II. D. 18. p. 2
Conclusio
Primo modo dicendi e. quod ani-
mae fuerunt simul creatae in
Adam comparatq e pō formatis
corporibq dñi idoneis adhaerē cor-
pora vivificanda donando sunt
eis. Haec ante positio Platonis
fuit e suos sequaces ... Sed
vere ista positio plus e. ronsi-
nia, qua aliquod dictu authen-
ticū.
Secundo modo dicendi e. quod ani-
mae humanae simul fuerunt
creatae in coelo cū angelis, ut
pote quia sunt ejusdē naturae
e. pō modū ... paravernt ... e in
corpora sunt detrusae ..
Haec ante positio e. haeretica
qui dicuntur Manichaei e nō
solū e. contra fidē catholicā sed
etiā contra philosophiā e. ejus
omnibus experientiam ..
Tertio modo dicendi e. quod ani-
mae nō sunt simul creatae
sed successive producuntur in
suis corporibq, e. in hoc conve-
nerunt omnes catholici tracta-
tores e. ad ad certa, e. quod
nō licet aliqui habitare de ani-
mabq aliq hominū ab Ada.
Nā de anima Adae videtur dubi-
tasse Aug. (de Gen. ad litt. VII. 24)
utrū fuerit ante corpq vel in cor-
pore creata; de alijs ante nō du-
bitat, imo improbat, quod ante
corpa producta fuerunt ...
Qu. 3.
Quidā ... dixerunt, quod animae
producta e. mediante intelligentia
... sed haec tā grā haeretica ab-
jicienda.
E. alio modo dicendi, quod ani-
mae per traductionē
ut anima traducatur ex anima
sicut caro ex carne: e sicut ab
una candela accenduntur multae
ita ab una anima per suam mul-
tiplicationē absq diminutione vivi-
ficantur multa corpora: e de hoc
aliquando dubitaverunt catholici
tractatores, sed Aug. maxime
sicut patet in lib. sup. Gen. ad
lit. e. in lib de Lib. Arbitr e
in Libr. Retract (I. 1) ubi etiā
dixit quod nō potuit pervenire
ad certitudinē ullius quaestionis
Ratio autē quae potissime fuit
eis dubitare, fuit transmissio
originalis peccati.
Remanet ergo Aug. sententia
tenenda quae videtur tangi Genes.

[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] transf[illegible] [illegible]
animae aut [illegible] [illegible]
De genere [illegible] animae aut
habuisset peccatum originale
quae [illegible] falsa est [illegible]
Et ideo est [illegible] modo dicendi
catholico et vero, quod animae
non seminantur, sed formatis cor-
poribus a Deo creantur et crean-
do infunduntur et infundendo
producuntur

Bóg musiał stworzenie duszy
zachować sobie dla ich godności
dla ich nieśmiertelności
dla godności – bo dusza jest obraz
Boga i stworzona dla Boga jako
celu swego – musi mieć być
swój od niego – nadto Bóg
jeden może wprost tylko wyda-
wać życie nieśmiertelne
rzecz stworzona działa tylko
w materyi ale nie może wyda-
wać natury wyższej –
Co do zarzutu, że Genesis nie
wspomina o duszy Ewy, odpowia-
da i gnie [illegible] modo pro-
ducendi esset anima Evae
et anima Adae, nie wspomina
[illegible] –

J. S. Mgr Devoucoux
Ven. [illegible]
Casa della Missione

Reiogitate.

Quis patitur ? Christus, Verbum, Sapientia Patris.
Quid patitur ? Spinas, Verbera, Sputa, Crucem.
Pro quibus patitur ? Pro nostra hominumque salute
Cur patitur ? Semper ne patiatur homo.
A quibus haec patitur ? A amica stirpe suorum
Haec quando patitur ? Cum mage fortis erat.
Haec ubinam patitur ? Medio tellutis in orbe.
Quomodo, dic, patitur ? Dicere nemo potest.
Fortis, amans, mutus, patiens, mansuetus obedit !
Sic patiente Deo, tu quoque disce pati

(Suffren)

Traduzione

Chi patisce, o Fedel ?... Pensa: Egli è Cristo,
La Sapienza del Padre, il Verbo Eterno.
Che patisce ? Ah ! ripensa: un mal ch'è misto
D'estremo duolo e di penoso scherno.
Per chi patisce ? Per lo gener tristo
Dell'uomo, cui destinato era l'Inferno.
Perchè patisce ? Affinch'ei facesse acquisto
Del Ciel, cui lo creò l'Esser supremo.
Da chi patisce ? Dagli stessi suoi.
Quando patisce ? Dell'età sul fiore.
Come patisce ? Esprimerlo non puoi.
Dove patisce ? In mezzo al Suolo. O amore
Di Jesù, Agnel di Dio ! Fedel, se vuoi,
A patire t'insegna un Dio che muore.

Rozkład

Filozofia i potrzeby społeczeństwa

1) Znaczenie filozofii w rozwoju narodowym
   a) na polu nauki i wiedzy
   b) na polu literatury i języka
   c) na polu wymowy i życia publ.
   d) na moralność i religię.

2) Czy to, co dzisiaj za filozofię podawają, odpowiada tej owej potrzeby?
   a) na polu wiedzy zupełny chaos -
   b) na polu literatury i języka zupełna dowolność
   c) na polu wymowy i życia publ. brak zupełny zasad
   d) na polu moralności, religii i t.d. bezbożność -

3) Jak. a którzy z panujących filozofii przystąpi do społecznego zadania; owoc ów rezultat pozostanie ten sam.
   Przykłady
   a) Hegelianizm
   b) Materyalizm
   c) Pozytywizm
   d) Eklektyzm, Spirytualizm.

4) Ponieważ zadanie społeczne nie zostało rozwiązane, pozostaje pytanie, która filozofia podejmie się tego. Odpowiedź: jedyna filozofia scholastyczna. —
   a) na polu nauki i wiedzy - jedność
   b) na polu literatury i języka -
   c) na polu wymowy i życia publ.
   d) na moralność i religię -

5) Ogromne te skutki osiągnięte być mogą równocześnie z drugim, wskrzeszeniem łaciny – świat się z tego śmiać będzie, ale interes Kościoła tego wymaga – ~~wd~~ korzyści z łaciny

a) dla nauk

b) dla literatury

c) dla wymowy, życia publ.

d) dla moralności, religii

6) Łacina i filozofia scholastyczna powinny być wskrzeszane powoli przez biskupów: seminarya i szkoły do nich przygotowawcze powinny ważne to dzieło z wytrwałością przeprowadzić.–

Idea piękna.

Żaden wyraz nie uległ tak licznym nadużyciom, jak idee – ile razy nie umiano czegoś wytłomaczyć w jasnym i zrozumiałym sposobem, uciekano się do idei, aby za ich pomocą nadawszy mowie brzmienie uczone, prawie filozoficzne, dlatego przyjemniej i poważniej wytłumaczyć, a uniknąć się nie sposobu, aby go przekonać. Stąd wyraz ten pozostał w powszechności, zbyt często używany nabrał on znaczenie ogólne, błędne, tak jak długo w kuzie będące monety z czasem tracą herb swój i napis i przedstawiają jedno. Podobnie się z powszechnością. Tak i wyraz idea. Francuzi oznaczają przecież to samo, co pour pojęcie – nadali mu potem znaczenie wcale obszerne, stąd pospolite. Niemcy znowu skorzali wyraz ten w garderobie filozoficznej i wydobywają go tylko, aby ostrości nad wiele gmatwiste, mgliste abstrakcje, które bez tego stroju nie mogły by się ostać same, ale wyjęte z niego wczołgują się w jakąś niepewną galaretę, zupełnie jak ślimaki, gdy go przebarwiasz skorupy. Żeby się uniknąć i pierwszego błędu i drugiego t. j. żeby wyrazowi nie nadawać znaczenia zbyt szerokiego, gruntownie dotykalnego znaczenia, ani go nie przeciążać na bezbrzeżną abstrakcję, zobaczmy najprzód, co oznacza tego wyrazu pierwej dział wypowiedzieć. –

Platon opowiada gdzieś, że na ogół dowcipnego podobni jesteśmy do ludzi, siedzących w jaskini i nie mogących ani powstać ani się obrócić. Za ich plecami w wejściu do jaskini pali się wielki ogień, a między ogniem a ich plecami przechodzą rozmaite postacie. Cóż się stanie? ovoby owe siedzące nie mogące się obrócić się, nie zobaczą tych postaci przechodzących za ich plecami ale zobaczą cień ich, rzucany przez ogień na ścianę przeciwległą. Przed oczami więc siedzących więźniów obracała się ściana, na niej powstały wszelkie cienie, a między nie więcej od cieni nie widzieli. – Tak i my ludzie w pojęciu dowcipnem. Dla koła nas wszystko się zmienia ale zmieniające się rzeczy nie mają więcej nazwisk od swych cieni, tworzących po ścianie jaskini, to co w nich jest nazwaniem, nigdy nie widzimy, tak jak więźnie w jaskini nie widzą postaci przechodzących za nimi a będących przyczyną cieni. Tak więc świat rzeczywisty nam się nie dosyć zupełnie odrębne sfery: świat zjawisk i świat idei, pierwszy jest odblaskiem, cieniem niejako drugiego. Tak mniej więcej Platon. Zobaczmy, czy nazwisko pojęcia jego tutaj znaczenie. –

Do koła nas zieleniące mnóstwo wzrokowatych kwiatów, wszystkie krótki czas istnienia, tylko w ogóle, o ile wielkie ogół z nich zastępuje przyroda nowemi jednostkami. Owe jednostki te nie mają żadnego znaczenia, gdyż przyroda bogate cienie zrzuca, ona nie zdaje sprawy. Owe jednostki te nie mają żadnego jednostkach jest ów świat, ogólny typ ich powraca bezustannie, a choć w każdej jednostce nie i liczne drobne do niego podobny, jednak w każdej jego główne rysy są obecne. Tak wiosną powiemy, że jednostki są cieniem pierwiastkowym a typ ich, postanawiający się w każdej z nich, cieniem światłem. Jest to fakt ogólnie znany, nikt jemu nie zaprzeczy. Ale jakże wyrazić typ ten ogólny?

Obok myślenie nasze ogarnięte widzieć takiemi typami, wyraz koń oznacza nam abstrakcyjny typ tego gatunku. Podobieństwo zarzucić kilku jednostkę zwierzęcą, bo wtedy żadna innych typu tego by nie skończona i nie dałoby się ogarnąć przez pamięć, oznaczamy każdy z nich przez imię gatunku, wyjęte pojęcie. Pojęcie wyraża i mniej i więcej, niż imię istotne – więcej, bo obejmuje wszystkie podobne jednostki mniej bo nie daje wszystkich przymiotów osobistych jednostki, bo tylko ogólne jej rysy, wspólne jej z innemi. Czyli stąd pojęcie to nie idea. Myślę, że nie. – Idea platońska różni się tem od pojęcia, że jest pełna obrazem, przedstawieniem jednostek, podczas gdy pojęcie jest czemś oderwanem od obrazu – widzimy między takiemi: po jednej stronie stoimy bez pojęcia, nagiego, najdalszego z zalążków rodzaju – po drugiej widzimy jego również dobre podobizny – Cały ten bezkształtny zalążek rodzaju. Taka różnica, jak między wyobrażonym obrazem a wyraźnie nakreślonym szkicem. – Ale gdzież istnieją te doskonałe wzory rodzajów obcy, gdzie są podobizny – nie pojęcia oderwane tylko istnieją w nas, w umyśle naszym, oto nie nasze jednostronne pojęcia. Czy idee, będące wzory pojęć wrodzone z urodzeniem, przybierają w ciało i przyjmują kształty, czy one tylko w nas istnieją, czy im gdzieś na świecie odpowiada rzeczywistość jakaś? Platon przyznawał drugie, a wiele ojców kościoła poszło za jego twierdzeniem. Niemcy się już przed stworzeniem świata istniały przedwieczny umysłowi wszystkich rodzajów i gatunków – u Boga, jako treści jego Odwiecznego Słowa –

Z licznych tych idei obchodzi nas bliżej, idea piękna – czyż ona jest jedną z pośród nich, czy leży wszystkim wspólna – wyżej nie drugie – wreszcie przykład Platona mówi o idei konia, kwiatu, istoty ludzkiej: t. j. ab idea piękna jest niejako wszystkim tym wszelako czymś wspólnem, bo wszystkie są piękne –

ch drugiej strony idea piękna choć wszystkim innym wspólna, ma swoją osobną dziedzinę, w której panuje bez przeszkód – dziedziną tą są sztuki piękne, każda z nich inną drogą pielgrzymuje do piękna a rezultatem tej pielgrzymki są owe niejako wyodrębnione od pojedyncze utwory piękna, różniące się między sobą, jak drogi, któremi je osiągnięto. Każdy utwór piękny jest jednostką, mającą udział w głównej idei piękna, która jest niejako jego odrzeźwieniem, tak jak pojedyncze kwiaty, każdy pszczoła ma udział w idei kwiatu – Tak jak w świecie organicznym powiedzieć można, że idea każdego rodzaju, każdej familii stworzeń objawia się w niezliczonych jednostkach, które są jej pomnożeniem uosobieniem tak samo idea piękna wstępuje się w niezliczone kształty, w których każdy jej wcieleniem pomnożeniem. Każdy taki utwór piękna powiedz formę, która przenosi do innych umysłów, umysły bowiem jedynym organem komunikacji między nami jestestwem a światem pozmysłowym. Ale nie wszystkie umysły zdolne są nam odsłonić utwór piękny dwa tylko mają tego przywileju, oczy i słuch. Wszystkie inne utwory piękna rozpadają się na dwa wielkie działy, z których jeden pomnożony jest wzrokowi, a drugi słuchowi. Choć inne zmysły mogą studyować istotę piękna, zbliżamy jak najwięcej arcydzieł pola działań, ustanowiony jej wskazanym pomnożeniem i pobudzeniem, w niczym wiemi wspólnego a w nim się różnięcą od siebie. Wspólnem im jest, że objawiają ideę piękna, nie mogą być w przestrzeni, a drugie w czasie. Ponieważ zaś przestrzeń bez światła nigdzie nie jest, to wszelkie nasze wzale nie istnieje, a prawa nasz bez rytmu naszego nastąpienia pojedynczych myśli takie innem nie jest, pomocą się przemian objawiają ideę piękna za pomocą światła, a drugie za pomocą rytmu światło dają nam miarę przestrzeni, rytm zaś (miarę czasu) – stąd stanąć po jednej stronie sztuki światła – architektura, rzeźba i malarstwo – po drugiej sztuki rytmu – muzyka, śpiew, poezya – Podział ten jest wysoce empiryczny – wszystkie utwory które powiedzieć należą do piękne, i abstrakcyjnie są w piękne grupy.

Nie powiedzieliśmy jednak dotąd, co to piękno – oczywista nam, że to abstrakcya, i dawana w przejściach pięknych utworów. Żeby jednakże oznaczyć, który utwór jest piękny, a który nie, nie dość przypatrywać się utworom pięknym, ani przedmiotom piękna, trzeba także zastanowić się nad podmiotem piękna, a tego jeszcze bez wszystkiego oczy samo. Otóż, wiemy że dzieje z podmiotem ludzkim, a oby piękny utworu: rozpoczęcie odpowie, że nas zachwyca – myśl, że nie potrzebujemy bliższej odpowiedzi – Nikt w prawdziwym utworze piękna nie powie, że przyjemność mu sprawia, lecz że nim zachwycony. Ale wiemy, być nam zachwyconym nie inaczej, jak zapomnieć o sobie jako jednostce, o całem położeniu swojem dawnem i stosunkach naszych, a dać się ponieść przedmiotowi pięknemu. To nie tylko możliwem jest w jednym razie – jeżeli nas na ten abordować zupełnie potrzeba aby posiadało główny przymiot naszego jestestwa – nasze jestestwo jest pandemonium w sobie jedne i zupełne, wszystko nasze w nas ostatecznie nasze jestestwo, pomimo pozbawić przymiot ten nam – Tylko się zastanowimy bliżej nad utworami piękna, zobaczymy, że każdy z nich skłania się wyraźnie z wielkiej linii ogółu, ale się nad wszystkiemi ogółami panuje jedność, zamykająca je wszystkie w całość harmonijną. To uczuć całości w sobie zupełnej i skończonej wywołuje w nas zachwyt, to uczucie nieskończone każdemu utworowi piękna. Otóż bowiem nie ma bezpośredniego, w który wpadamy, nazem bez rozumnej w porę przyczyny – Czujemy się wzniesieni, uskrzydleni lekkiemi, całe ciało opanowuje jakieś uczucie zdrowia i siły, ujrzymy się niejako w innej sferze, nie nam dobre zupełnie, wtedy na dusz kilka natężenie się niejako jestestwo nasze, myślenie i czynności, to gdy w bezpośrednim wpadnięciu zamyślamy myśleć lub marzyć, w które wpadamy się nowa za nową na zmianę tędzie i podziwiamy ogród, gmach wzorem nabożne – to gdy nowa pomiędzy myśleć lub marzyć, wtedy kwiat nie widzi, wtedy myśl każda, obraz każdy wywołuje walkę uczuć przeciwnych, wtedy ów błogi stan równowagi wszystkich się ulotni. Duch pragnie za nowa, pamięć się i marzyć, ani rozbić uczuć upada nam w sobie, przy odetchnięciu wszystkich – ale to odetchnienie po poniesieniu z innem już nie podobne do pierwszego błogiego stanu, ulotnił nagle w sobie, jeśli nie gwałtownie tracimy, to zwrócić niewymowną – Otóż błogi stan pięknej i duchowej równowagi, trwający zwykle tylko chwil kilka, wraca w potężnych momentach, gdy nieskończone przed pięknym obrazem lub poezyą – wtedy nowa zapomnimy o dawnemu o sobie zawrzeć, myśl tuż ją natężenie się, całe dawne pomieszanie się w oko niejako i pamięć, a nie się nagle jestestwo pełne olbrzymie. Jest to stan, którego dawniejsi wyrazili pańscy, gdy natchnieni się w Obserwacji, i nie nie mogą, nie myśleć nie marzyć w niej niejako utonęli mrokiem duka – jest to pochwyt błogosławionych, ale w naszym stopniu – powiedz tak się dzieje prawi tylko sobie arcydzieł sztuki – arcydzieła sztuki wtedy dawnej zamiast wiotają. – Opisu zachwytu zgodnej jest zachwyt najpiękniej o naszym –

Duch ludzki obejmuje się przeciwieństwem w dwóch równoległych, dwie światła odległych ~~biegunach~~ zjawiskach: wspólnem i wyobraźnią; między niemi jako tęcznia wyrażone widzenie. Widzimy konia przed nami stojącego, wyobrażamy go sobie takim, jakim się nam wydaje a dowiemy sposób, jakim odbywa się wyobrażenie nowy nowotworów, wiele innych pozostawia wątpliwości. Sam akt jednak widzenia wyjaśnia jest nad wielką wątpliwości. Fakt faktem, że każdej nowy nowotwór nasz ile razy wchodzi w obręb naszych zmysłów, odpowiada obraz jakiś, który nawet po zniknieniu nowy długo jeszcze może pozostać w pamięci. Prawicą nie mniej faktem pewnym, że ten sam duch nasz, który z danych widzeń zmysłowych układa w obraz i później tenże obraz wyraża nowotwór wielkie w przestrzeni, że tenże duch tworzy podobne obrazy bez żadnych dalszych zmysłowych. Czasem takie obrazy podobne się w głównych rysach do gatunków i rodzajów naturalnych, czasem tak dowolnie i śmiało skombinowane, że tylko w rzadkich swoich przypominają stworzenia świata nowotworzego, w całości zaś wyjęcie się zdają od spostrzeganych nowotworów. Obok to forma Tatowania, co duch nasz widzi konia nowotworzego, wyrobia on w sobie obraz idealnego konia, który w ogólnych rysach przypominać będzie przeszłe, w szczegółowych zaś wyjęcie dowolny przedstawia układ. - Obok tego przyszłość jeszcze Tatowania obrazowy pojęciem konia - widzenia nowotworzego, że pojęcie konia jest pierwiastkiem różnych ogólnych przymiotów, oderwanych od jednostek, a dowiaz nie na wątpliwości, że i każdemu pojęciu towarzyszy w wyobraźni naszej obraz jakiś ogólny, to jednak nie mniej pewna, że obrazy te, mimo wszelkie podobieństwa, tak niepewnie, tak nikłe po sobie nastręczyły, że prawie o nich nie wiemy. Zresztą pojęcia nasze są często tak odległe i tak pierwiastkowe, że wyobraźni naszej nie sposób przyjść na myśl, i podobna jej ona nie będzie, żeby z innych materiałów utworzyć obraz jakiś, jak przykład nowe, równie pierwiastkowe i delikatne, tak że nie dokończymy pierwszej myśli, zabiera się do drugiej, a i te pomawiamy na takie nasze, do truciej, i stąd wydaje nam się, że wyobraźnia nasza wyjątkowa podobna myślenia, dowiaz jest to błędna powstająca stąd, że nie widzimy wszystkich jej pracy.

Estetyka jest gałęz. filozo: bo wszędzie i zawsze przebywa w krainie ducha. Wyraz czy nazwa jej bard. nieszczęśli. bo źle ozna. isto. tej nau. Al. Gottlob Baumgart stworz. tę nazwę. Odno. się do intui. czy oglądan. zmysło. Ale choć dzieło sztuki nale. do zjawisk zmysło. isto. jedn. jego nie należ. do nich Lepsza jest nazw: filozofia sztuki –

Sądz. że jej przedm. jest piękn; ona zat. nieja. teor. piękna. Ale filozo. sztu. nie jest teor. piękna, bo choć piękno przeby. w sztu. i nale: do duszy ożyw. sztu. jednak jej nie wypełn. Jest w sztu. jeszcz. treść inna. Ów przesąd zepsuł całą nau; zepchnął. jej z filozofi. stanowis. na empiry-psycho-

Wyr. piękny należ. do świa: (porząd.) popular. świadomo. a w nasz. pojmow. zawsz. występu. jako orzeczen. czyli jest wyr. nasz. sądu a sąd ten wydaw. przez nasz smak. Ale czem powodu. się (kieru. się) ten sąd? Wprawdz. jest trywial. spos. mówien: de gustibus non est disputand. Ale to zdan. nie moż. odnosić się do dziedzi. piękn., nie moż. tam mieć żadn. znacze. W niej sąd indywidual. ma tyl. wted. jak. znacze. jeż. ma warto. objekty. Powód zaś ogólny. smaku, wedł. któr. ludz. wydaw. swoj. sądy, zwykl. mieści się w subjek.

Piękn. nazyw. nie to, co jest pozbaw. intere- lecz to, co zwraca naciel. uwag; zwraca się do uczu. a w nim wywołu- świadomo. jakieg. upodoban. Coś jest piękn. znacz. tedy przedewszyst. że coś się podob. - że się mnie podob. - i to z własn. doświadcz. to wiem - że rzecz ta zrobiła na mnie wrażen. Ale co we mnie doznaj. wrażen. Przedn. powód (istotny), że rzecz. się interesuj. jest korzyść z nich płyn. zat. inter. prakty. - maj. potęż. warto. w życiu prakty. - jest to w wielu jednost. zasad. dominuj. Ale taki inter. moż. obudz. rzecz któr. wcale nie wywoł. naszeg. upodoban. Skąd zat. bierz. się uczu. upodoban. które objaw. interes ludzi, odryw. zupeł. od rozważ. tego. co korzyst.? Odpow. na to pyt. dale. trudniej. od sam. pyt.

Baumg. i wielu jeg. następ. zajęli stanowis. że to upodob. w każd. raz. jest zmysło. natu., dla tego przenosi. sąd smaku do sfery zmysło. - poznaw. przekazy. go oczom, uszom i wyobraźn. w któr. najw. objaw. się zmysłowo. Są rzeczy, do któr. wyobraź. tyl. docho. się przez pracę - inne znow., choć również na wewnąt. urozmaico. dają się łatw. wyobraz. z własnej, w nich przebywaj. i wyzywaj. zdolno. W tem ma leż. upodob. estety. Taki. Kant poleg. na tem stanowis. badań Baumgart.

a

Lekcya I^a

Defin. sztu. jest właściw. defin. pięk.: bo pięk. jest przedmio. sztu. Czy dzie. sztu. wyko.: jest dłut. w marm. czy pędzl. na płótn. czy smycz. na strun. skrzyp. zaw. jedn. mian. odróżn. je od inn. dzieł ludz.: nazyw. je pięk. Cóż znacz. ten wyr.?

Libelt, Estetyka (Filozofia i Krytyka T. IV) czy: Umnictwo Piękne. Część ogól.: 79:

Myśl boska, która w wnętrzu ducha człowiecze. świeciła światłem, jemu tyl. samemu dostępnym, ta myśl przelewa się w słowo, w ton, w farby, w kamień i t. p. przerabia materyał martwy w formę sobie odpowiednią i świeci i przegląda się w tym materyalnem istnieniu do zmysłów naszych.

To działanie ducha nazywamy sztuką; zaś harmonią znaku i znaczenia, jedność formy i treści w materyale zewnętrznym, nazywamy pięknem; dzieło nakoniec, będące wyrazem piękna sztuką piękną albo dziełem pięknem. Piękno zatem jest ideałem w rzeczywistości i t. d.

Kremer: Istna artyst. piękno. to ma do sieb. iż w pojedyn. jednostko. dziele sztu. przedstawiają. jedno, jednostko. indywidual. jestest. widzimy płoną. jedną ze szczegóło. idei, a tem sam. zaraz. choć nie wprost ową całą ogól. ideę, ideę ideów będą. całą prawdą, któr. owa szczegół. idea jest jednym z wielu promie.... W tako. dziele (t. j. artyst.) duch i natu. ogół i jednostkowo. treść i for. wiekuisto. i doczesno. i wszyst. te sprzeczno. ściś. się nawzaj. przenika. i stanow. jedności. cało. (Grecya staro. i jej sztu. zwła. rzeź. Pozn. 68. p. 89)

6

Istho-pęk: powinien się dać określ. jak Kaźi inna prew. Mowy. ja przyrz. gołe. z jakie. rzecz. filoz. albo też rzemi ja wynal: W pierw. raz. nieberpię: że definicyę być jednostw: lub new. trzeb: w dwu: że ją wzal. nie znajdzię: Ale to dwu. nieberpię. mnieg. od pierw. Bo teg. nie mieć zadn. definic. anizę. trzeb. A pot. nie jest tak. trudno odpral. znosz. definic. Cemże tow: definic. Oznacze. głown. znamion. po Ktoż. mog. znay jak. pozn. a te znamio: stanow: istot: nazy. Poter nie nazy jest taka jaka jest. Aby zaś definic. nie trz. się zbyt dług. a ten zam. bierzyć: wystar. pod. rodz: do ktoż. nazy jakie należy: i pom. ostre. ze pomo. ktoż. nazy czyż. się od inn. nazy należą. do teg. rodz: Ptasi: Łabędź jest ptak. pływaj:

Definic. pęk: ~~o kole~~ jest przez to utrudn. że pęk. nie jest ~~okrąg~~. przeto, bo przymio. nazy; mówi: okrąg. pęk. obraz pęk: wiele pęk. i t. d. Jakże określ. ten przymio? Do jak. rodz. należy pęku: Czy potrafi. powiedz: pęknąć jest tak. lub owak? Jak jak. mówi. n. p. białość jest kolor: lub prędko. jest ruch? Aby odpow. na to trzeb: wejrzyć ~~oko~~ oczy. pęku. n. p. okno. pęk. ktoż. nas tenże pytanie. obchod: i zapytaj. co wzam: gdzie ktoż kol. z nich, n. p. malarz: jakiś ktoryś ~~ktoryś~~ jest. Coż robi ten, co maluje. lub czyni? ozdoby. naczia: pęki. lub okna. ~~okna~~ okrągłe

Liściuch: wyjść przez: z Kościoł. Św. Barb:

Uwagi nad tym obraz. uczyń.

Jeżeli. sam obraz: dowodz. inter. artyst. że chwil. należeć. jak: Krytyk. nazywa. ustnej: to zpow. jak. zabrać się do rob. obraz: tegoż obraz: Zamku artyst. zamy. malow. obraz, zbiera uwaga: a zbiera. że gdy studyow. nazywa.

Ogląd: gasnąć Kościoł. pod. ubiór. się: pod. twa: budyn.: pod. gmachu: nazy. gołąb. Im więc. bacz. oglad. im więc. studyo. nazywa. gmachu: ten tegoż. bacz. obraz. Po tych uwa: mogłoby się zdać. że obraz. pęk: odtwarza. nazywa: i a obraz: pęk. jest w należeć.

Do definic. byłaby jest. ~~zupełna~~ niekompletna. a więc fałszy: Gdyby w obraz. pęku. chodzi. jedy. o należeć. dokład. nazywa: byłaby fotogr. lub odlew gipso: dzieł. artyst: a tego nikt nie pow. pra.

~~Rzecz~~ Rzecz. n. p. nie idzie się nam. o to, aby należeć. mieć: pozwy Potrzeb: na Wzor. Powiem: z tem jako pod: w gabin. figur woskow: jakie nie mieć: Gdyby się w obraz. pęku. chodzi. tyl. o mieć. należeć: byłby pozwy wzór: Leona ~~XIII~~ ~~papieża~~. tym nasz. kaz. obraz. gust. pow. a to obrysów: a ~~kopia~~ Thorwaldsen. dzieł. cudz. pięk.

52
6

Inny przykł: z poez: – Marya Sztuert – przez całą sztu. wszy. mów. wiersz. wiele rzeczy wypuszczo. choć niezbęd. w życ. codzien.

Jeże: więc w sztu: piękn. nie chodz. o wiern. powtórz. rzeczywis: a jedn: jak wyż: się rzek: żad. sztu. pięk. nie może nie naśladow. rzeczyw: powsta. pyt. co więc właśc. naśład: i w jak. stop.?

~~Na~~ lekc. rys: ~~Każą~~ rysow: wedł. poda wzor: Dajmy na to, że głow. Apoll. Belw. odlan. z gips: Nauczy. nie żąd: aby odryso: w tej sam. wielk: Byłoby to najczę: niepodob: Kied. więc rys: będz. dobr.? Kiedy prop: będą te same.

III

eches. 6.

IV.

Max. Taurin. serm. 5 in Natal. Apostolorum.

V.

Ex aliis scriptis

Simonis errore, par
rum illam calamita-
tras et Paulus, cum es-
clesiae, et ostentan-
Simonem statim extin-

Sed videamus causam quare iste
perpessi sunt: scilicet quod inter cete-
ra mirabilia etiam magum illum
Simonem orationibus suis de aeris va-
cuo praecipiti ruina prostraverunt.
Cum enim idem Simon se Christum di-
ceret, et tamquam ad Filium ad
Patrem
licaret Simon in assereret volando se posse
urum, conscendere,

emonum in aerem atque datus subito magicis ar-
ess et sublatus: tibus

sublimis, in caelum se ascendere
dicens,
unde illis bona suppeditaturus
esset. Populo illi, veluti Deo,
acclamante optima,
attollens ego manus in caelum
tota mente supplicabam Deo,
ut per Jesum Christum Dominum
frangeret scelestum illum, et dae-
monum vim labefactaret, in frau-
dem et perniciem hominum illa
utentium; illumque perfractum
non occideret, sed comminueret.
Tumque Simonem intuitus: Si
Dei, inquam, homo ego sum, Apostо-
lus vero Jesu Christi verus, doctor-
que pietatis non erroris, cuius modi
tu Simon: impero improbis virtu-
tibus apostatis pietatis; quibus
vehitur Simon magus, ut remit-
tant suas vires; et ab alto hic de-
cidat in risum eorum qui ab ipso
decepti sunt.

flexis genibus serv
cordiam ostendentes,
Jesus: Quod si duo e
senserint, de quacu
petierint, fiet ipsi
hoc telum per orat

volare coepisset:

tunc Petrus flexis genibus precatus
est Dominum, et precatione facta,

s servi Dei, et con-
dentes, de qua dixit
i duo ex vobis con-
quaecunque re quam
t ipsis: concordiae
r orationem emitten-
tes in magnum,

I

Clemens. Consti. lib. 6 cap. 9.

Romam Simon cum venisset, Ecclesiam vehementer perturbavit, multos evertens atque in suam adducens sententiam; gentes vero commovebat magicis artibus. Itaque quadam die in theatrum in meridie processit, iussitque suis operis, ut me in theatrum arriperent,

pollicitus se in aere volaturum.

Cumque omnes hac de re erecti essent ego secessus orabam.
Itaque sublatus a daemonibus, volabat,

II

Arnob. advers. Gent. lib. 2

Viderant enim Romani scilicet / cursum Simonis magi, et quadrigas igneas Petri ore difflatas, et nominato Christo, evanuisse

Cyrillus cat

Dilatato autem
amicorum bono
tem correxit, Pe
sent praesides E
tem sese iustum
xit.

Cum enim prae
caelos se ascens

et vehiculo de

IV

V

in terram. Nec
nim erat qui claves
tabat. Non est mi-
n erat, qui in tertiam
rat, et in paradisum,
verba, quae non licet

vicit magicam levitatem.

Prior enim ascendit ad Dominum oratio,
quam volatus, et ante pervenit iusta pe-
titio, quam iniqua praesumptio: ante
Petrus in terris positus oblinuit quod
petebat, quam Simon pervenerit in
caelestibus, quo tendebat.

depresserunt eum,
Deum,

Tunc igitur Petrus velut vinctum
illum de sublimi aere deposuit, et quo-
dam praecipitio in saxa illidens, eius
cerebra confregit,

Theodoret. haeret. fabul. lib. I capi. I.: omnibus Romanis videntibus, (Petrus) cum ex magna altitudine deturbavit. — Sulpicius Severus, hist. lib. 2: delapsus (Simon) in terram disruptus est. —

s detrudendum.

I

II

III

Et hoc in opprobrium facti illius, ut qui paulo ante volare tentaverat, subito ambulare non posset, et qui pennas assumpserat, plantas amitteret. Si ne forte hoc mirum videatur, quod magus iste praesente Apostolo per aerem aliquandiu volitaverit, hoc patientia Petri fecit: permisit enim illum sublimius ascendere, ut altius caderet: voluit eum in excelsum levari ad conspectum omnium, ut ruentem illum de excelso oculi omnium perviderent. Haec igitur iniquitatis est elatio, ut in altum se ferat, in sublime se erigat: sed sancta oratio omnem humiliat superbiam, et universam deicit vanitatem.

I

II

III

deiecerunt illum
mirum est: Petrus e
regni caelorum po
randum: Paulus enim
caelum raptus fue
et audierat arcana
homini loqui.

Cumque haec dicerem, desertus virtutibus Simon, cum magno fragore corruit, vehementerque concussus fregit coxendicem, et pedum talos:
clamorque plebis ortus est, quo ferebatur unum Deum esse, quae iuste Petrus nunciaret tantum veritate fretus, multique ab eo defecerunt.

Viderant, inquam, fidentem diis falsis, et ab iisdem metuentibus proditum, pondere praecipitatum suo, et cruribus iacuisse perfractis, post deinde perlatum Brundam, cruciatibus et pudore defessum ex altissimi culminis se rursum praecipitasse fastigio. Quae omnia vos gesta neque scitis, neque scire voluistis, neque unquam vobis necessaria indicastis.

Et aere in terram
qui se appellabat

deinceps ad infero

Arnob. advers. Gent. lib. 2.

Viderant enim [Romani scilicet] cursum Simonis magi, et quadrigas igneas Petri ore difflatas, et nominato Christo, evanuisse. Viderant, inquam, fidentem diis falsis, et ab iisdem metuentibus proditum, pondere praecipitatum suo, et cruribus iacuisse perfractis; post deinde perlatum Brundam, cruciatibus et pudore defessum ex altissimi culminis se rursum praecipitasse fastigio. Quae omnia vos gesta neque scitis, neque scire voluistis, neque unquam vobis necessaria indicastis

Cyrillus
catches. 6.

Dilatato autem Simonis errore, par amicorum bonorum illam calamitatem correxit, Petrus et Paulus, cum essent praesides Ecclesiae; et ostentantem sese iustum Simonem statim extinxit. Cum enim praedicaret Simon in caelos se ascensurum, et vehiculo dacmonum in aerem esset sublatus: flexis genibus servi Dei, et corcordiam ostendentes, de qua dixit Jesus: Quod si duo ex vobis consenserint, de quacumque re quam petierint, fiet ipsis: corcordiae hoc telum per orationem emittentes in magum, deiecerunt illum in terram. Nec mirum est: Petrus enim erat qui claves regni caelorum portabat. Nos est mirandum: Paulus enim erat, qui in tertium caelum raptus fuerat, et in paradisum, et audierat arcana verba, quae non licet homini loqui. Ex aere in terram depresserunt eum, qui se appellabat Deum, deinceps ad inferos detrudendum.

Clem. Consti. lib. 6. cap. 9.

Romam Simon cum venisset, Ecclesiam vehementer perturbavit, multos evertens, atque in suam adducens sententiam; gentes vero commovebat magicis artibus. Itaque quadam die in theatrum in meridie processit, iussitque suis operis, ut me in theatrum arriperent pollicitus se in aere volaturum. Cumque omnes hac de re erecti essent, ego seorsus orabam. Itaque sublatus a daemonibus, volabat sublimis, dicens in caelum se ascendere, unde illis bona suppeditaturus esset. Populo illi, veluti Deo, acclamante optima, attollens ego manus in caelum, tota mente supplicabam Deo, ut per Jesum Christum Dominum frangeret sceleratum illum, et daemonum vim labefactaret, in fraudem et perniciem hominum illa utentium; illumque perpractum non occideret, sed comminueret. Tunoque Simonem intuitus: Si Dei, inquam, homo ego sum, Apostolus vero Jesu Christi verus, doctorque pietatis, non erroris, cuiusmodi tu Simon: impero improbis virtutibus apostatis pietatis, quibus vehitur Simon magus, ut remittant suas vires, et ab alto hic decidat in risum eorum qui ab ipso decepti sunt. Cumque haec dicerem, desertus a virtutibus Simon cum magno fragore corruit, vehementerque concussus

fregit

correndicem, et pedum talos: clamorque
plebis ortus est, quo probatur unum Deum
esse, quem iuste Petrus nunciaret tantum
veritate fretus multique ab eo defecerunt.

Maximus Taurinensis
serm. 5 in Natal. Apost.

Sed videamus causam quare ista perpessi sunt: scilicet quod inter cetera mirabilia etiam magum illum Simonem orationibus suis de aeris vacuo praecipiti ruina prostraverunt. Cum enim idem Simon se Christum diceret, et tamquam Filium ad Patrem assereret volando se posse conscendere, atque elatus subito magicis artibus volare coepisset: Tunc Petrus fixis genibus precatus est Dominum, et precatione facta, vicit magicam levitatem. Prior enim ascendit ad Dominum oratio, quam volatus, et ante pervenit iusta petitio, quam iniqua praesumptio: ante Petrus in terris positus obtinuit quod petebat, quam Simon perveniret in caelestibus, quo tendebat. Tunc igitur Petrus velut vinctum illum de sublimi aere deposuit, et quodam praecipitio in saxa illidens, eius crura confregit, et hoc in opprobrium facti illius, ut qui paulo ante volare tentaverat, subito ambulare non posset; et qui pennas assumpserat, plantas amitteret. Sed ne forte hoc mirum videatur, quod magus iste praesente

Apostolo per aerem aliquamdiu
volitaverit, hoc patientia Petri
fecit: permisit enim illum sublimius
ascendere, ut altius caderet: voluit
eum in excelsum levari ad con-
spectum omnium, ut ruentem
illum de excelso oculi omnium per-
viderent. Haec igitur iniquitatis
est elatio, ut in altum se ferat, in
sublime se erigat; sed sancta oratio
omnem humiliat superbiam, et
universam deïcit vanitatem.

SS. Nerei et Achillei etc.
Martyrium.

Cum igitur in ea insula exularet, adessentque; ei Nereus et Achilleus erant illic etiam duo malefici, Simonis Magi discipuli, Furius et Priscus, propter artes magicas eo relegati. Hi magicis praestigiis pene omnes insulae incolas eo adduxerant, ut Simonem Magum ceu filium colerent, Petrum autem Apostolum praeter meritum inimico in illum animo fuisse sentirent. Opponebant autem se illis Nereus et Achilleus, dixerunt que, hominibus in insula illa degentibus: Marcellum nostis, Marci praefecti Urbis filium? Responderunt illi: Equis vero illum ignoret? Nereo rursus et Achilleo dicentibus, Admittitis ne huius de Simone et Petro testimonium? aiebant: Nimis ille delirat, qui tanto viro fidem adhibere non vult. Nereus et Achilleus dixerunt: Date ergo hoc saluti vestrae, ut donec illi nos scribamus, et ille nobis respondeat, ab horum vos doctrina subducatis. Ubi autem nos scripserimus, eligatis unum ex vobis, qui epistolam nostram ad eum perferat, quam nos quidem vobis praesentibus cupimus recitari, sicut et illius responsum. Nerei autem et Achillei epistola haec est:

Nereus et Achilleus servi Christi Iesu, fratri et condiscipulo Marcello aeternam salutem. In Pontiae insulae ergastulum relegati propter nomen Domini nostri Iesu Christi, gaudemus quidem, sed gaudium nostrum perturbant Furius et Priscus, discipuli Simonis, qui propter artes magicas huc in exilium deportati sunt. Aiunt illi a culpa alienum fuisse Simonem, porro Apostolum Petrum sine causa eum execratum esse. Cumque diceremus nos insulae habitatoribus ne commodarent eis fidem, memoravimus illustrem et idoneam personam tuam, quae possit scriptis ipsos efficere certiores cuiusmodi fuerit Simonis Magi vita, et quemadmodum, cum eius fueris discipulus, res eius omnes bene cognitas et exploratas habeas: quas oramus ut perscribere ne graveris, ut homines innocui ab horum fraudibus et impostoris liberentur. Gratia Domini nostri Iesu Christi tecum.

Marcellus servus Christi, sanctis confessoribus Nereo et Achilleo: Lectis literis vestris, gaudio sum repletus, quod intelligerem vos in fide constantes esse, et pro veritate certare viriliter. Et quia scribitis obiectam Simonis innocentiam, retexam partim vitam illius, ut ex paucis caetera colligantur. Ego quidem, cum in eius re

disciplinam tradidissem, postcaquam animadverti hominem esse malignum, et infantium trucidatorem, itemque maleficum et profractorem, discessi ab illo, et me ad dominium meum S. Petrum Apostolum adiunxi: quem cum Simon magum (2) diceret, et populum Romanum eius odio inflammaret, derepente eo loco, ubi Petrum Simon insimulabat, vidua transiit cum multa populi frequentia, filium unicum efferens tristissima. Id ut vidit S. Petrus, ait ad populum Simoni credentem: Deponatis e feretro defunctum hominem, et qui eum excitavit, eius veram esse fidem sentiatis. Cum populus ita fecisset, Simon dixit: Si ego hunc vitae reddidero, num vos Petrum interficietis? Respondit omnis turba: Vivum eum concremabimus. Nox Simon daemonum opera id effecit, ut nonnihil noveretur cadaver. Eo viso, sublatis vocibus populus Simonem praedicat, Petro exitium minatur. At Petrus vix impetrato silentio, ait: Si vivit, loquatur, ambulet, cibum capiat, revertatur ad aedes suas. Si id non fecerit, non dubitetis fallacem esse Simonem. Tum una voce clamavit populus: Nisi id effecerit Simon, poenam, qua voluit affici Petrum, ipse luat. Simon vero iram simulans, fugere voluit: sed populus cum multa exprobratione eum detinuit. Porro Apo-

stolus

Petrus ad caelum manus tollens, ait:
Domine Jesu Christe, qui nobis dixisti: In
(Mat. X 8 nomine meo daemonia eiicite, infirmos curate,
mortuos suscitate: excita puerum hunc,
ut omnis haec turba cognoscat te esse Deum, nec alium praeter te: qui cum Patre
et Spiritu sancto vivis et regnas in secula
seculorum. Mox puer exurgens, et ad
Petri Apostoli pedes se abiiciens, ait: Vidi
Dominum Jesum Christum iubentem angelis, ut propter preces tuas me orphanum
restituerent viduae matri meae. Tunc
populus exclamans: Unus, inquit, est
Deus, quem Petrus praedicat. Simon autem per praestigias caput canis sibi fingens, fugam capessebat, sed eum retentum cum populus vellet flammis
comburere, Petrus ita dixit: Praeceptor
noster docuit nos pro malis (Mat. V) bona reddere:
effecitque, ut Simon dimitteretur. Is vero
ut ad me venit, putans, me quid actum
esset, nescire, canem ingentem ligavit ad
aditum domus meae, dicens: Videamus,
num sit pro more ad te ingressurus Petrus.
Post horam unam veniens Petrus, signo
crucis edito solvit canem, iussitque eum
dicere Simoni, ut cessaret daemonum opera fallere populum, pro quo Christus
sanguinem suum fudisset. His ego

visis,

accurri ad Petrum, eumque reverenter excepi in domum meam: porro Simonem cum cane expuli. Et canis quidem omnibus se blandum exhibens, solum Simonem persequebatur: cumque eum prostravisset, Petrus in Christi nomine praecepit ei, ne ullum corpori eius morsum inferret. Et corpus quidem non attigit, sed vestes adeo laceravit, ut nulla pars corporis tecta maneret. Populus vero, et imprimis pueri una cum cane eum insectantes, extra urbis moenia ceu lupum expulerunt: quam ille ignominiam non ferens, toto anno delituit. Postea Neroni commendatus est, qui eum in suam amicitiam admisit, homo improbus seipso negotiorem. Apparuit autem in visione Dominus Petro Apostolo, dicens: Simon et Nero, pleni malo daemone, adversus te cogitant: sed ne timeas: ego tecum sum, adiungamque tibi Paulum Apostolum cras urbem ingressurum, pariterque post menses septem cum Simone confligetis, eoque superato et in tartarum detruso, simul ad me victores pervenietis. Altera die venit Paulus Romam: quo autem pacto cum Simone congressi sint, cum vosipsi

coram

sitis intuiti, superfluo mihi visus sum apud vos velle referre: maxime cum S. Linus ad Orientis Ecclesias omnem passionis eorum seriem Graece perscripserit.

K. 74.
11. IX. 1953. Jal

10111111111